Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the ima-ges to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

N:R 1 (1096) TORSDAGEN DEN 2 JANUARI 1908. 21:STA ÅRG.

IDUN
ILLUSTRERAD TIDNING FÖR KVINNAN OCH HEMMET
GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

DÅ VI I DAG begynna införandet af fröken Hilma Söderbergs märkliga, prisbelönade drama "Segerpalmen," ha vi samtidigt velat smycka vår årgångs första sida med ett för Idun nytaget porträtt af den talangfulla författarinnan, af hvilken alla litteraturvänner redan anse sig ha rätt att hoppas så mycket.

A. BLOMBERG FOTO.

DET VAR en afton för någon tid sedan, vi stannade vid foten af Hamngatsbacken för att säga hvarandra farväl efter ett par timmars samvaro. Dagen därpå skulle Hilma Söderberg resa till Dalarna, och jag fällde några afundsamma, hjärtligt menade ord om den diktarfrid, som väntade henne.

— Stockholm är också en helig plats, svarade hon med sin blida röst och fortfor: men jag skall icke skrifva just nu. Jag skall vandra omkring —, eller sitta stilla — och tänka för mig själf. Det är det roligaste jag vet. — Och så — liksom om hon känt på sig att hon i sanningens intresse måste göra en utvidgning — tillade hon plötsligt ett ord rakt ur hjärtat: Gud vet förresten, hvad det är jag *inte* tycker är roligt! Ofvanpå detta skildes vi. Kort därpå läste jag hennes bok och tänkte: Af alla böcker, heliga och oheliga, af alla visor i moll och dur måste naturligtvis "Höga visan" ligga närmast till för Hilma Söderberg. Bara valet af titeln ger hennes personlighet *in a nutshell.*

Jag hyser emellertid inga illusioner om att med denna lättvindiga och kategoriska försäkran slippa ifrån mitt värf att teckna en bild af författarinnan till "Segerpalmen". Läsaren, jag känner honom, vägrar här att bruka sin fantasi, han vill icke ha den *in a nutshell,* han vill ha färger och detaljer för att vara belåten med sin bild, och får han det, vill han, att bilden skall tala. Detta har jag sagt Hilma Söderberg, men för den bön, som låg i mina ord, slog hon döförat till.

— Det kan, sade hon naivt, icke intressera publiken att höra något om mig. Och jag tycker det är synd om er, som skall skrifva, där det icke är något att skrifva om.

Jag vet alltså om Hilma Söderbergs yttre lif ganska litet, kan ej upplysa om hvar hon gått i skola, om hon var road af botanik eller haft skarlakansfeber. Men det är ändå inte svårt att se henne i hennes tidiga år, en liten extatisk flicka med ögon strålande mot det ouppnåeliga, som gick omkring och tillbad, och förmodligen också tillbads, som dyrkade historieböckernas hjältar och läste och beundrade författare, som hon alls icke förstod. Ofantligt betecknande är att innersta orsaken till att hon motsåg yttersta dagen med lika stor hänryckning som tillförsikt, var att hon då skulle bli i tillfälle att med egna ögon skåda Gustaf II Adolf — en mycket logisk konklusion af en blindt troende. Hon skref gifvetvis också, blygt, mycket och i hemlighet. Som jag förut vid ett annat tillfälle har påpekat, ligger bortom hennes till synes så plötsliga framträdande som erkänd författarinna ett mångårigt och drygt, man kunde tycka, otacksamt arbete. Äfven hon har gått den bittra vandringen som så många andra, på en väg strödd af refuserade manuskript — ens egna — och kantad med förödmjukelser. En extra svårighet var den att hon ville vara så oändligt anonym äfven för redaktörerna och förläggarna. Och medan den lusten hos en annan snart går bort, när man ser att man då ingenting får betaldt för hvad man möjligen får tryckt, har Hilma Söderberg, mera ideell än mängden, i det längsta hållit på sin anonymitet.

Hon kan berätta, som man kan, då man lyckats, om väntetiden. — Jag skref och skref, säger hon, och då det icke blef något synligt resultat, låg det nära till hands för dem, som åsågo mitt arbete, att bli otåliga. Jag måste peka på Selma Lagerlöf och bedja om anstånd, till dess jag blef så gammal, som hon var, då hon skref Gösta Berling. Hade jag inte lyckats då, lofvade jag att ge upp försöket. Men när sedan Olof Högberg trädde fram för publiken med "Stora vreden", sade man: Ja, nu lär du väl vilja förlänga fristen till 51 år — —

Vi veta hur det gick. Förmodligen har nu Hilma Söderberg full absolution för sitt tilltag att vilja bli författare och fribref på att skrifva hur mycket hon behagar. Helt säkert njuter hon däraf. Inte därför att hon hör till de obotliga författarinnorna — Gud hjälpe oss för dem — hvilkas fingrar och själar stelnat kring pennan och det litterära arbetet. Hon älskar litteraturen, — och inte som somliga bara den del hon själf har i den, jag vet inte många, som kunna så ligga på knä för våra jättar inom diktningen som hon. Men den är icke allt för henne, icke ens det första, ty det första är lifvet, som är stort, skönt, spännande och förfärligt. Ett af hennes intressen går förresten igen i allt hvad jag läst af hennes hand: politiken. Som bekant är Hilma Söderberg varmt intresserad däraf, men icke ur ensidig kvinnosakssynpunkt. Hon har varit verksam såsom agitator för vår rösträttsrörelse, kämpat som man kämpar för ett mål, som hägrar långt, långt borta i framtidsdunklet, och står nu helt öfverraskad inför den snabbhet, hvarmed rörelsen ryckt sitt mål inpå lifvet.

"Segerpalmen", det af hennes prisbelönade dramer, som från och med detta nummer börjar införas i Idun, är full af politik. Det är

de olika uppfattningarna af hvad som bäst främjar fosterlandets väl, de olika sätten att uppfatta, fylla eller svika sin plikt mot detta samma land, som är nerven och rörelsen i dramat, det är politiken, som skapar konflikterna, men det är kärleken, som löser dem. Här kommer det omedelbart mänskliga in och frälsar dramat från att bli tendensstycke, hvilket det alls icke är. Vacker är hjältinnan, Beatrice Bendix, som på ett i en fin mening äkta kvinnligt sätt skänker segerpalmen, icke åt segraren, som dock fört hennes färger i striden, utan till den slagne, som ligger sårad kvar på valplatsen. Och karaktäristisk står mot henne den helt unga flickan, Susanne, en typ för "den härliga generation", som vuxit upp, ännu nog ung att kunna offra sin kärlek för sin politiska åskådning.

Man kan naturligtvis invända, att det finns för mycket af undantagsmänniskor i Hilma Söderbergs galleri, att hennes gestalter bära ädlare drag och tänka andra tankar än förebilderna därute i det stora vimlet. Sådant har jag icke funnit lifvet i stort sedt, sådana icke människorna. Deras förtjänster äro icke så stora, deras fel icke heller, deras lif stöpes i mindre former, de ha framför allt sällan så intelligenta motiv för sina handlingar. — Jag minnes, när jag sade henne något af detta. Hon satt i en stol midt emot mig hemma hos mig, så olik en författarinna, sådana mina läsare tänka sig dessa, som möjligt, mjuk, älsklig, behaglig, talande litet och sakta, mest lyssnande, så att man blef lifvad att tala mera och bättre än man brukar. Hon svarade icke på min kritik med mycket annat än ett leende. Strax därefter kommo flere gäster och rummet var en kort stund fylldt af kvittrande glada flickröster. Hilma Söderberg satt bara och teg och såg hela tiden, uppmärksam, belåten, intresserad af det muntra flickpratet, road af de karaktäristiska slanguttrycken. När vi voro ensamma igen, vände hon sig till mig:

— Men så medgif då, att det *finns* förtjusande människor!

Och när vi sedan talade om författare och politici, lefvande och döda, hvilka hon alla känner mycket bättre än jag, kom det där igen som en vädjan och ett rättfärdigande: det finns förtjusande människor.

Till slut skulle jag vilja berätta en liten anekdot, som jag förmodar Hilma Söderberg icke längre håller på, när hon, som ansåg det omöjligt att finna material till en rad om henne själf, nu till sin fasa finner två spalter om ingenting annat.

— När jag skrifver, berättade hon en gång med det godlynta raljeri, hvarmed hon talar om sig själf såsom författare, så placerar jag mina figurer rundt omkring mig i rummet på soffor och stolar för att ha dem tillhands, när jag vill språka med dem eller ha dem att tala. Och när mina systrar komma in, säga de: Får jag sätta mig på den här stolen, eller är den upptagen?

— — —

Det är icke godt att förutspå, i hvilken riktning en författarebana, som har begynt så relativt nyligen kommer att löpa. Lifvet brukar dock slutligen dämpa och bryta, sätta in skuggor i och fördjupa, mildra eller skärpa ett temperament. Men ett tror jag mig dock med säkerhet kunna säga: den, som kommer in i det rum, Hilma Söderberg befolkat med figurer ur sin diktade värld, kommer alltid att befinna sig i godt sällskap.

ELIN WÄGNER.

INTRODUKTION.

DÅ JAG I detta ögonblick såsom Elsa Törne står i begrepp att inträda såsom regelbunden medarbetare i Idun, känner jag mig uppfordrad att i denna egenskap säga några ord i anledning af den presentation, som i tidningens spalter kommit detta mitt medarbetarskap till del. Tyvärr måste dessa ord få formen af en protest, ehuru det för öfrigt är min uppriktiga och lifliga önskan att alltid stå i full samklang med tidningens intentioner. Men hvar och en, som erfarit obehaget af att vid en presentation inför ett större eller mindre sällskap tilläggas en eller annan värdighet utöfver dem, till hvilka man är berättigad och vet sig äga förutsättningar att uppbära, skall förstå min önskan att redan från början rättställa de felaktiga föreställningar Iduns läsare kunnat få af min personliga uppfattning om mig själf såsom Elsa Törne, likasom af de anspråk, som de i följd däraf kunnat anse sig berättigade att ställa.

Vi svenskar äro inga kineser i förkonstlad och uppskrufvad artighet, utan ett okonstladt och flärdlöst folk, som trohjärtadt ta hvarandra ungefär på orden. I synnerhet utmärka sig de sista decennierna för ett ärligt sanningssträfvande inom höflighetens ram. Om därför i vår tid en person använder starka ord för att framhålla förtjänsterna hos vare sig en person eller en sak, så faller det oss icke in, att han medvetet öfverdrifver, utan antingen tro vi honom på hans ord eller också låta vi öfverdrifterna tills vidare stå för hans räkning, tilldess vi blifvit i tillfälle att med vår egen erfarenhet kontrollera hans uppgifter.

Då nu Iduns redaktion i tillkännagifvandet om Elsa Törnes blifvande medarbetarskap användt ord, som icke blott Elsa Törne själf, utan ock flertalet af Iduns läsare måste finna allt för starka, så kunna de alla lugnt låta dem stå för redaktionens egen räkning, alla utom Elsa Törne själf, hvars tystnad skulle innebära samtycke och såsom rättmätiga pålägga henne publikens anspråk på infriande af de starka orden.

Därför protesterar nu Elsa Törne.

Hvad hon som kåsör i Iduns spalter kan förbinda sig att gifva är blott enkla tankar, präglade — vill jag hoppas — af sundt förstånd och burna — det är det enda jag kan lofva — af lefvande intresse.

Det är också dessa båda egenskaper, som, om jag förstått rätt, i förening med en lycklig kontakt med tidstankarne och tidskrafven, gjort solidarböckernas och deras författarinnas popularitet.

Denna popularitet är sålunda något, som Elsa Törne har rätt att känna tacksamhet och glädje öfver såsom öfver en lycklig tillfällighet, men ingen berättigad stolthet och ännu mindre ett öfvermod, som skapar självförtröstan och vågar ge löften.

Gåfvan att tolka och ge form åt mångas kända, tänkta och halfuttalade tankar och därigenom väcka sympati och vinna förståelse, den kan vara tillfällig och blott partiell. Öfverflyttade på ett annat område och i en annan ram, kunna våra tankar förgäfves söka den öfverensstämmelse, som förut kom dem till del osökt och naturligt. Med vetskapen härom klar för mitt medvetande har jag känt det som en nödvändighet att bedja Iduns läsare att möta mig, icke med högt spända förväntningar, hvilkas naturliga reaktion mynna i missräkning och kritiska omdömen, utan blott med den mänskliga sympati, som en god vilja att tjäna en god sak alltid förtjänar, äfven om den misslyckas.

Jag vet inte, om alla människor ha samma tydliga förnimmelse som jag af personlighetens delbarhet och delarnes inbördes relativa oafhängighet. Det vill snarare synas, som om många fullkomligt sakna en dylik känsla och förnimma sin egen personlighet såsom en odelbar enhet. Detta är kanske tryggare och möjligen lefver man mera fullt och samladt under en sådan helhetskänsla. Men det är icke heller utan sitt intresse att lefva endast styckevis och odla personligheten likasom landtbrukaren odlar sin jord i s. k. växelbruk: i tur och ordning, säd, vall, träda, rotfrukter, baljväxter o. s. v. Landtbrukaren anser, att han på detta sätt får ut det bästa och det mesta ur sin jord, men det är ovisst, om denna princip låter sig med samma fördel tillämpa på personligheten.

Säkert är att för min del finner jag en behaglig hvila i att ibland vara Elsa Törne fullt ut och endast lefva med den del af mina tankar och intressen, som höra henne och hennes till, men till andra tider icke alls vara hon, utan se på hennes verksamhet såsom på något utomstående, som endast har sympatiens eller släktskapens anspråk på mitt intresse. De omständigheter, som förestafva vaktombytet ligga emellertid stundom inom och stundom utom min fria viljas bestämmande, och det sker icke alltid lika lätt som att stänga en dörr och öppna en annan eller lägga af en dräkt och påtaga en annan. Det var därför med stor tvekan jag mottog uppdraget att såsom Elsa Törne skrifva periodiska artiklar i Idun, och det kan komma att spåras understundom, att "händerna visserligen äro Esaus händer, men att rösten är Jakobs röst". — Äfven detta har jag velat säga på förhand, på det att Iduns läsare icke må känna sig besvikna, om de i Iduns spalter möta en annan Elsa Törne än den de lärt känna i Solidarböckerna.

Tillönskande Idun fortsatt framgång och dess läsare ett godt och lyckligt år förblifver jag allas

Eder ödmjuka tjänarinna.

Sveriges på en gång eleganteste och mest användbara modejournal för hemmen.

Iduns Modellkatalog

Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Koloreradt omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

Oumbärlig för alla sommerskor och alla hem. Nu är tid att prenumerera.

Nyårslöften.

HEMLIGHETEN af all framgång är att börja och börja om igen. Ty vår mänskliga natur är sådan, att vi förtröttas och släppa taget.

Vi likna ångpannan, som ständigt behöfver matas med nytt bränsle. Vi likna kvarnen, som behöfver alltjämt nya vattenvågor eller vindilar för att hålla sina tunga hjul i fart. Vi likna soldaten, som behöfver trumhvirfvelns eggande ljud för att sätta sig i gång med återvaknad energi och återvaknadt mod. Vi likna dagen, som sjunker i nattens mörker för att uppstå med ny glans. Vi likna den nordiska jorden, som ligger frusen och hård under snötäckets kalla, liflösa dok, blott för att med mångdubblad kraft skapa vårens nya lif.

Hvad vind och vågor äro för kvarnen, bränslet för ångpannan, trumhvirflarne för soldaten, det är för människoanden och dess utveckling tankar, impulser, föresatser och viljans koncentrering.

Tankar äro skapande och bärande krafter, viljan reglerar dem, föresatserna bära de viljestyrda tankarne fram till segrande handling.

De människor vi kalla tanklösa äro icke de, som icke tänka, utan de som försumma att lägga viljans styrande tömmar på sina tankar, men låta dem löpa och skapa ord och handlingar, som icke äro målmedvetna.

Hela samhället, likasom de enskilda individernas lif, tryckes djupt under herraväldet af alla de ostyrda tankar, som fladdra omkring, skapande handlingar utan mål.

Tankar äro bindande och hindrande krafter, som förlama viljor och bryta udden af föresatser, innan de hunnit till handling.

Tankar äro som beväpnade män, farliga att möta och farliga att hysa, om de tillhöra stråtröfvarhorder, men trygga att lita sig till, om de bära sina vapen till fridens bevarande och landets försvar.

Våra tankars makt går vidare, än många bland oss veta eller vilja veta. Icke blott medelbart genom våra ord och handlingar utan ock omedelbart genom sin blotta tillvaro fylla de hvarje rum, som lämnas dem fritt, och öka med sitt inflytande hvarje besläktad andlig makt eller motarbeta efter måttet af sin styrka hvarje strömning af fientlig art.

En mycket god eller en mycket ond människas starka inflytande ligger ofta mindre i hennes ord och handlingar än i ett visst något, som utstrålar från henne, den atmosfär hon skapar omkring sig. Känsligast för detta omedelbara inflytande äro barn, som icke möta med egna odlade krafter. Huru ofta se vi icke t. ex. i en skola, att den ene läraren, fysiskt stark, myndig och på allt sätt respektinjagande, trots all sin myndighet icke behärskar sina lärjungar, under det en annan, bräcklig och svag, kanske t. o. m. en smula löjlig, endast behöfver höja och sänka ögonlocken för att styra denna svärm af yra barnaviljor och samla hos sig alla dessa ystra, irrande barnatankar.

Hvem har icke känt i en läkares mottagningsrum den tunga beklämning, som skapats af alla de tunga, sorgsna, fruktansfyllda tankar, som där lämnats kvar dag efter dag och som fylla atmosfären?

Hvem har kunnat undgå att gripas af den andakt, som fyller våra kyrkor och ännu mer de katolska, som dagligen mättas af de frommas böner? Gudshädaren försöker att håna, men hans röst blir skälfvande och hans läppar darra, han känner att här inne härskar en makt starkare än hans och han går ut och andas med välbehag den friska luften.

Hvem har icke förnummit det andliga fluidum, som fyller hvarje rum, som är bebodt, och som, innan vi ännu sett ägaren, ger oss en aning om hans väsen?

Har ni aldrig blifvit ombedd att sitta ned och vänta i ett rum, så mättadt med tråkighet och ledsnad, att ni behöft hela er energi för att icke gäspa högt och somna tungt?

Eller å andra sidan, har ni aldrig kommit in i hem, där en atmosfär af ljuflighet vaggat alla edra sinnen till ro och ni blott begärt att få sitta stilla i en vrå? Eller i ett annat, där ni känt er liksom laddad med elektricitet och buren af vingar?

Icke alla människor äro känsliga för dessa de mänskliga tankarnes omedelbara inflytanden, men många äro mottagliga därför utan att själfva veta eller förstå det. Några äro så öfverkänsliga, att de icke kunna fördraga stora sällskap utan lida fysiskt af alla hvarandra korsande utstrålningar från obesläktade andar.

Häri ligger väl ock förklaringen till, att homogent sammansatta sällskap verka så mycket behagligare än de, som sammansättas på slump och inom hvilka därför stridiga viljor och intelligenser korsa atmosfären, äfven om endast artiga och undfallande ord växlas. Kommer åter en andlig främling in i en krets af enhetligt besjälade, skall han känna sig som en orm i en myrstack äfven om intet ovänligt eller stridbart ord riktas till honom. — — —

Jag har måhända sökt allt för många skäl för att bevisa hvad som i själfva verket icke kan bevisas, men måste förnimmas eller omfattas med vår tro. Jag har gjort det för att söka öfvertyga om, att vi göra väl i att styra och leda våra tankar, behärska dem och göra dem till medvetna tjänare för medvetna mål. Denna sanning är hvarken ny eller okänd, men vi förgäta ofta gamla sanningar och glömma kära och välkända melodier.

Vår tid är brytningarnas och individernas. Ingen andlig makt lägger sitt tryck förlamande på våra tankar och våra viljor. Men desto nödvändigare är, att vi själfva ordna och behärska vårt tankelif och målmedvetet leda de inflytelser, som utgå från våra viljecentra. Ty om de starka i vår tid ha lof att andas ut, ofjättrade af strypande dogmer och trånga människobud, så ha å andra sidan de svaga och andligen outvecklade intet annat stöd än det, som tillfälligt bjudes dem af starkare medvandrare.

Huru stort blir icke vårt personliga ansvar, då vi se det i ljuset af detta förhållande! Huru tydlig blir ej vår plikt att strama tyglarne hårdt till på våra tankar och känslor, lika väl som på de handlingar, som födas af dem. Allt växer och utvecklar nya former af sin egen art, icke blott växter, djur och människor, utan ock subtilare väsen, såsom idéer, känslor och handlingar. Hvarhelst tvenne starka, befryndade tankar mötas och famna hvarandra, uppstår ett nytt lif, som i sin ordning har makten att befrukta. Därför är det farligt att bära på en ond, förstörande tanke, likasom det icke är utan faror att låta sitt sinne ligga öppet och fritt för alla tankefrön, som komma med vinden.

Nyårslöften liksom löften i allmänhet äro blott stängsel, som vi resa kring vår viljas nysådda åkrar för att skydda dem mot vägfarandes okynne eller illasinnades angrepp. Den samlade och målmedvetet inriktade vilja, som ligger i ett löfte, vare sig det gifves åt oss själfva i ett högtidligt ögonblick eller åt en annan, har skapande och bärande kraft. Blotta minnet däraf verkar som bränslet på ångpannan, som vattenvågen på det sömniga kvarnhjulet, som uppbåd till nya friska tag.

När årets sista dag nalkas, huru naturligt är det icke att vi granskande se tillbaka på det år som gått och göra klart för oss, hvad det haft att gifva oss af lycka, glädje och framgång, liksom ock af sorger och missräkningar. Lika naturligt är ock, att vi söka spåra de krafter, som bringat oss framgången och äfvenså de, som tillfört oss missräkningarna. Huru ofta finna vi icke dessa senare inom oss själfva — om vi söka ärligt. Och huru naturligt är det icke, att vi samla oss själfva i nyårsvakans högtidliga ögonblick till kamp mot de makter, som rubbat jämvikten i vår tillvaro, helst om vi hysa dem inom vår egen barm. Liten och ovärdig kan den fiende förefalla oss, som stört vårt lugn, men vi veta ju, att myggan kan besegra lejonet.

Det behöfver icke vara löften om bragder och stora bedrifter, som i djupet af människosjälar födas vid det nya årets ingång, men de kunna betyda mycket äfven om de gälla små ting.

De få, som känna inom sig krafter att utföra stora ting, tror jag icke såsom våra förfäder svärja dem vid Bragebägaren utan bida sin tid i stillhet.

Däremot tror jag, att stora krafter skulle kunna sättas i rörelse i samhället, om de enades och inriktades på ett bestämdt mål redan i sin första form af tanke och vilja att verka. Om alla goda tankar i vårt land enades till en mäktig våg i löftet att skydda våra hem och att skydda vårt land. —

Att skapa hemmet ljuft och kärt och skapa landet starkt och sundt! — Det skulle bära oss fram, det skulle värna mot mycket ondt och afvända faror. Det vore ett nyårslöfte, som vi borde gifva i hvarje hem med hand i hand i sluten ring såsom symbol af vår enhet, vår styrka. Vore vi ock blott några tio eller några hundra eller några tusen, som gjorde det nyårslöftet till lefvande sanning, så vore vi dock en makt, ej blott medelbart genom de handlingar vår vilja kunde mäkta att skapa, utan än mer omedelbart genom alla de tomma rum, som vi fyllde med våra medvetet skyddande tankar. Ty tankar äro lefvande krafter.

ELSA TÖRNE.

Ett knäfall och en bön till Iduns läsarinnor.

FRÅN DEN ÄLSKVÄRDE konstnär, som har äran af Iduns senaste, mycket berömda julnummer, ha vi mottagit nedanstående humoristiska vädjan, vid hvars införande vi dock tillåta oss att förutskicka den upplysning, att vi själfva fröjdat oss minst åt omslaget kring den vackra boken, men att C. L. själf ifrån början lät sin pensel måla det just så och ej annorlunda.

VET NI, när jag i Stockholm, i butikfönstren, såg min bok öfver "Svenska kvinnan genom seklen", så vred sig min konstnärliga känsla i rysliga kval, ty jag tyckte att den, boken, såg ut som en katalog eller en priskurant.

Älskade nutidskvinna, om du håller något litet på denna bok, så rif bort det fula omslaget och bind in den i ett hvitt band, helst, enligt råd och lägenhet, med skinn eller klot. Jag har låtit binda in ett par exemplar i denna färg, eller rättare ofärg, och midt på — låtit bokbindaren trycka dit ett litet rödt hjärta. Intet annat, och det ser inte oäfvet ut. Du kan ju sätta dit tre kronor, en ros, en lilja, en kerub eller en symaskin; hvad som helst, blott inte någon titel. Men ditt monogram, gärna. Gör så, älskade, och du skall se att boken blir riktigt förnäm.

Sundborn, juldagen, 1907.

CARL LARSSON.

Skönhet är makt.

För hvarje dam torde det vara af största intresse att taga kännedom om sättet för en rationell hudvård. Detta tillfälle gifves i de värdefulla praktiska råd som erhållas uti vår stora bok afhandlande **Skönhetens hemlighet.** Boken erhålles gratis och franko. Tillskrif oss i dag.

Parfymeri Louise, Stockholm.

En pristäflan i lefnadskonst.

De skrämmande dyra tiderna rufva som ett tungt mörker öfver hem och familj. Hvad som förr var bekymmersamt inom hushållets ekonomi, är nu en svidande plåga, stundom en tortyr. Husfadern må arbeta hur plikttroget som helst, husmodern vända på de mödosamt hopbragta slantarne tio gånger, innan hon ger ut dem — debet och kredit vilja det oaktadt ej gå ihop. Den timliga lefnadskonsten håller kort sagdt på att växa ut till ett olösligt problem.

Naturligtvis gäller det brännande spörsmålet företrädesvis medelstora familjer med begränsade inkomster. Enär frågan alltid varit aktuell, har densamma redan förut ventilerats i Iduns spalter och äfven på sin tid varit föremål för en pristäfling, som resulterade i en del praktiska utredningar och kalkyler, hvilka afsågo att tjäna som grundval för en klok ekonomisk lefnadsordning. Men sedan dess har mycket vatten runnit och det ekonomiska lifvet genomgått stora förändringar; af denna anledning har en i saken intresserad prenumerant nu uppmanat oss att anordna en ny pristäfling med enahanda syfte, en uppmaning, som vi för den goda sakens skull gärna vilja hörsamma. I sitt bref till redaktionen skrifver insändaren bl. a. följande:

Som bekant är lifsmedelsfrågan numera aktuell, mycket mera än vid tiden för den förra diskussionen i ämnet, och är det nog många, som med oro gifva akt på den oupphörliga prisstegring lifsförnödenheterna äro underkastade och som blefve tacksamma för goda uppslag och råd, huru de bäst skola kunna inrätta sig. Jag tänker äfven härvid på de många förlofvade, som ämna sätta bo, men hvilka kanske ej våga det på grund af för liten ledning och sakkunskap. Jag tror, att spörsmålet just nu skulle uppmärksammas mer än vanligt, enär det säkerligen finnes 10-tusentals familjer, som med intresse vilja diskutera frågan.

Utgående från denna af brefskrifvaren gjorda förutsättning, utlysa vi härmed en pristäfling i den s. k. **hushållspenningfrågan,** därmed afseende att vinna den bästa sakliga utredning i ämnet, och hvartill vi främst inbjuda **alla erfarna husmödrar** att deltaga samt för öfrigt enhvar i saken intresserad.

Vi uppdela täflingsämnet i efterföljande två frågor och utfästa härför

tre pris för hvardera

om tillsammanlagdt

trehundra (300) kr.

FÖRSTA FRÅGAN:

Huru skola de årliga utgifterna fördelas och hushållningen bäst ställas för en familj, bestående af man, hustru och tre barn, då familjefaderns årsinkomst uppgår till 2,500 kronor?

För de tre bästa svaren härå betala vi alltså tre pris, nämligen **ett första pris à 75 kronor, ett andra pris à 50 kronor** och **ett tredje pris à 25 kronor.**

ANDRA FRÅGAN:

Huru skola de årliga utgifterna fördelas och hushållningen bäst ställas för en familj, bestående af man, hustru och tre barn, då familjefaderns årsinkomst uppgår till 4,000 kronor?

För de tre bästa svaren härå betala vi likaledes tre pris, nämligen **ett första pris à 75 kronor, ett andra pris à 50 kronor** och **ett tredje pris à 25 kronor.**

Samtliga täflingsskrifter skola vara insända till Iduns redaktion, Stockholm, **senast den 15 februari 1908,** och bör täflingsskrift öfver någon af dessa frågor ej öfverskrida 3 Idun-spalter. Hvarje täflingsskrift bör vara åtföljd af motto och förseglad namnsedel samt vara påtecknad med ordet: **Lefnadskonst.**

Stockholm i januari 1908.

RED. AF IDUN.

Ett remarkabelt författarejubileum.

Hur oerhördt fort tiden flyr! Då Gustaf af Geijerstam i början af 80-talet gaf ut sin första bok, skiss-samlingen "Gråkallt", var han en ung, fullständigt obekant företeelse för den svenska läsvärlden. Nu, den 5 dennes, går han som en vida ryktbar och flitigt läst författare in i sitt femtioförsta år, och bakom honom ligga nära tre decennier af ihärdiga och vackra diktarmödor.

Hans första verkliga genombrott var då han uppträdde som småfolkets skald med sina båda raskt på hvarandra följande volymer "Fattigt folk". Han har aldrig sedan, enligt undertecknads mening, varit ursprungligare, sannare och konstnärligare än då. Det svenska armodet, det karga i vårt folks natur och lynne — med ett ord: den svenska fattigdomens tunga sorgemusik blef det Geijerstam förbehållet att utlösa i dessa kärfva, lifsstarka orddikter, af hvilka några äro fulländade små mästerverk i sin hänsynslösa sanningsskärpa och psykologiska klarsyn.

Men publikens oförbehållsamma sympati vann han egentligen genom en annan diktart: äktenskapsskildringen och den därmed sammanhängande målningen af kärlekens uppkomst och

Gustaf af Geijerstam fyller 50 år.

död. Det är öfverflödigt att här erinra om alla dessa med öm och varsam hand tecknade bilder ur forna och närvarande dagars svenska familjelif; våra läsare känna och älska dem därförutan som de djupa och känslobräddade människoskildringar de äro, och diktaren har med dem vunnit något af samma anseende hos svenskarne som Jonas Lie med sina liffullt pulserande sederomaner om de norska borgarklasserna tillkämpat sig i sitt hemland.

Hans senaste lifsskildring, "Den eviga gåtan", har ytterligare ökat de friska bladen i hans diktarlager. Bokens motiv är än en gång kärleken mellan man och kvinna, och den besitter i sin stämningsfrodighet och skickligt utredda psykologi åtskilliga af Geijerstams bästa litterära egenskaper.

Då vi nu med anledning af femtioårsdagen satts i tillfälle att här publicera en för Idun särskildt skrifven novellett af den uppburne författaren, sker det med en önskan, att hans starka talang ännu länge måtte fortfara att rikta vår skönlitteratur med värdefulla diktverk af utpräglad svenskhet.

E. H—N.

Barngarderoben är en svensk upplaga af den enda i utlandet existerande tidningen i denna bransch och står i förbindelse med kontinentens förnämsta barnkläderaffärer och erhåller från dem rikhaltiga mönster till allt hvad som hör en välförsedd barngarderob till. Tidningen är också tongifvande på sitt område samt utgifves på flere språk och i kolossala upplagor.

Barngarderoben

Pris för helt år 3 kr., halft år 1: 60 kr.
Lösnummer 30 öre.

Barngarderoben utkommer med ett rikhaltigt illustreradt nummer i mån., åtföljdt af en dubbelsidig mönsterbilaga med en mängd tillklippningsmönster. Den bör sålunda blifva af ofantligt värde för hvarje moder, helst som den därjämte lämnar henne en god hjälp med barnens sysselsättande, och gifver mer än tillräcklig ersättning för prenumerationspriset.

Fjällmannen.

Berättelse af **Gustaf af Geijerstam.**

EN MAN och ett öde! Detta är historien om fjällmannen.

Einar var det namn, han fick i dopet, och i en grå stuga, hvilken låg bakom älfdraget tätt upp emot svarta uren, var han född. Stugan hette Bråten, och efter god gammal sed kallades gossen därför Einar Bråten.

Ofvanom stugan fortsatte fjället tvärbrant hundratals meter rätt upp i höjden. Dess väggar voro beklädda med gran och fur, hvilka glesnade, ju längre träden nådde mot toppen. Genom granskogen hade skredet gräft breda skar, hvilka voro fyllda af jättekummel, och högt upp där himlen låg blå, som hade den varit ett med fjällkammen — där tog vidden vid.

Trång var dalen, och jätteskaren, hvilka drogo som mörka streck genom furuskogen, förlänade den ett hemskt och dystert utseende. Det låg beklämning redan uti att bo där, och värst kändes detta i den lilla stugan, hvilken låg trängd in emot uren, tätt invid fjällväggen. Sägnen visste berätta om skred, som kommit och begraft gårdar och folk, och sådana sägner voro där gamla. Många voro de, hvilka ännu kunde minnas, när det sista skredet kom. Och som Bråten låg där, såg stugan ut som vore den ett säkert offer, utsatt att mätta den fjällens drake, hvilken en natt skulle öppna sitt gap för att sluka hela gården med alla dem, hvilka bodde där. Vanan var det, som gaf dem mod att bo där, samma vana, hvilken uppfostrar människorna att icke frukta för döden, hvilken dock är oundviklig.

De, som bodde där, vande sig emellertid att se uppåt fjället och gläda sig, att ofvanom fjällets kam låg vidden öppen och fri. Oändlig är vidden. Som ett stelfruset haf med jättevågor breder den sig framåt. Hvar man går, trampar man icke på annat än dvärgbjörk och krypande en. Rundt om hvitna bärgstopparna, täckta med snö, och genom den oändliga vidden skära fjällbäckarnes klara vatten porlande remnor. Hög som ingenstädes är luften där. Ren är den också, ren och hård. På bredda vingar seglar örnen, spanande efter byte på vidden. Örnen hör hemma här, där örntankar födas.

Hit upp längta alla de, hvilka bo i den trånga dalen under de långa vintrarna. Hade de icke denna högfjällsvidd att längta till, skulle de aldrig härda ut under de långa vintrarna. Stängd är den då för dem, hvilka stanna i dalen, stängd af snö och is. Men de veta ändock, att vidden väntar dem. Och i den tanken finns lycka. När våren kommer, och alla fjäll lysa af bäckarna, som strömma ned, då är befrielsens dag kommen. Då draga folk och fä till säters, och vidden blir deras hem. En stor dag är detta, ja, den största under hela året.

Nere i den gråa stugan gick emellertid Einar. Mera än någon annan längtade han bort från dalen och upp dit, där ögat får vidd. Mera främmande bland dem, som bodde i dalen, kände sig ingen. Oansenligt var hans yttre, liten var han till växten, och hans ögon blickade skyggt åt sidan, när han mötte andra. Vintern om gick han nere i dalen och såg upp öfver granar och furor mot den blå randen ofvanom klippan, där han visste att vidden tog vid. Sällsamma drömmar drömde han därvid, och sugande var den längtan, som drog honom bort. Man berättar om fjällkorna, hvilka sommaren om gå lösa på vidden, att när den första snön kommer, då rusa de små djuren ned utför snöstigarna för att söka sig skydd. Ingen behöfver leda dem, de gå af sig själfva. Utan pådrifvare finna de vägen ned till de små, trånga ladugårdarna, där de stå och idisla under vintern. De veta, att snön kommer, och de ha under sommaren supit luft nog för att härda ut i ladugårdens kvalm. Trånga som ingenstädes äro dessa djurens bostäder. Tätt intill hvarandra få kreaturen trängas där vintern om. Mörkt är det också, men det trånga utrymmet hjälper dock att skydda mot kölden. Därför uthärda de tåliga djuren både mörker och kvalm, och så länge vintern varar, knota de icke. Halfsofvande stå de i båsen, till dess att våren kommer. Men när snön smälter på vidden, och vårluften blåser in genom ladugårdens öppna halfdörr, då är det, som om instinkten, att naturen vaknat, väcktes äfven hos dem. Bölande och oroliga vädra de mot den nya vårluften, och det händer, att en och annan af de värsta sliter sig och ränner till fjälls. När den dag kommer, då ladugården åter öppnas på allvar, då störta de ut i flock och finna fjällvägen, som leder dem uppåt. Ingen behöfver drifva på dem eller visa dem, hvilken väg, som är den rätta. Drängar och pigor ha göra nog med att icke blifva efter, när kreaturen i flock välta fram uppför de tvärbranta bergstigarna.

En sådan längtan förstod Einar, så liten han än var. Ingenting förstod han bättre än det. När han icke var större, än att han räckte en vanlig man till midjan, var han med på sätern och vaktade getterna. Där lärde han, hvad fjället var, där lärde han också att längta dit upp. Om vintrarna var det honom, som gick han i halfsömn. Dalen klämde honom för bröstet, de höga bärgen stängde utsikten, den svarta uren gjorde sinnet tungsint och sjukt. Först när dagarna blefvo längre, lättade det inom honom. Då satt han på trappan utanför den gråa stugan och log emot solen. När korna råmade af glädje i ladugården, nickade han och myste, som om han förstått.

Ingen talade han med om detta, och han behöfde det icke heller. Vintern var lång som sorgen, och sommaren våldsam och kort som glädjen. Så var det för dem alla, hvilka bodde i dalen. Därför förundrade sig heller ingen däröfver. Men hos Einar var allt detta, hvilket han ägde gemensamt med sina bygdebor, starkare än hos någon annan. Den längtan, hvilken brann i allas blod, var större, liksom öfver alla gränser i honom.

Och här börjar sagan om Einar Bråten.

Det var en höstdag i september, när bönderna gingo till fjälls för att skjuta vildren. Kreaturen hade längesedan dragit sig nedåt, uppe på sätern var tomt. Då kom Einar Bråten, som var en pojke och ville följa männen, hvilka voro rustade till renskyttet. En gammal bössa, kruthorn och hagelpung hade han med sig. Han var då fjorton år och endast halfvuxen.

Bönderna betraktade honom och skrattade. De förbjödo honom att följa dem.

— Hvem som vill, får väl gå i fjället, menade Einar.

På afstånd följde han männen, och härifrån kunde ingen hindra honom.

Bönderna följde stigen, som bär brant uppför bergets sida.

I timmar vandrade de sedan fram öfver vidden. De vandrade öfver kullar och stigningar, vadade öfver strida bergbäckar och nalkades slutligen på nytt högfjället, som steg med hvita toppar mot skyn. Öfverallt rodnade och brunno fjällen i höstens röda färger, och öfver vidden svepte en skarp isvind. Hela tiden vandrade männen i skarp takt, och så ofta de vände sig om, sågo de bakom sig mot vidden den mörka pricken af Einar, som följde efter på afstånd.

På natten nådde de skjutkojan, där de skulle invänta morgonen, och en stund senare började det snöa. Då kom Einar fram till dörren, som stod halföppen. Utan att säga ett ord steg han fram till spisen och satte sig där, ett stycke bort från de andra. Ingen hindrade honom.

Då hördes plötsligt ute från mörkret ett läte, som kom männen att lyssna. Det är ett egendomligt, klapprande ljud, som om någon knackade med trä emot sten. Det betyder, att den vilda renhjorden springer öfver uren. Ingen, som hört detta ljud, glömmer det. Klart och tydligt trängde detta ljud fram öfver viddens tystnad. I jägarspänning gingo männen en efter annan ut genom dörren och spanade bortåt genom snön, som föll. Men ingen tänkte på allvar att våga sig ut för att finna vildrenen. Alla visste de, att natten var för mörk, för att någon kunde hitta vägen, och att sofva ute i blåsten och snön syntes dem för mycket för ett osäkert skott i mörkret.

Einar ensam gick tyst ut genom dörren och försvann i mörkret, utan att akta på männens rop, som varnade honom. Länge sutto bönderna och väntade på gossen. Till sist lade de sig att sofva utmed elden, och de trodde alla, att Einar gått vilse på vidden och förfrusit i snön.

Men fram mot morgonen kom Einar tillbaka. Då bar han ett väldigt renhorn och ett hoprulladt skinn på ryggen. Gossen hade fällt sin första ren med ett lyckoskott tvärs genom snödisen. Sedan hade han flått renen, rullat in sig själf i skinnet och sofvit i snön, till dess att dagern kom, så att han förmådde skönja vägen.

Detta var Einars första bragd i fjällen. Och den blef vida berömd.

Men efter den dagen var han fången i fjällens värld. Och den vinter, hvilken följde på Einar Bråtens första renjakt, blef den sista han tillbragte i dalen. Nästa vår drog han till fjälls, och när hösten kom och mossan åter rodnade öfver vidden, då stannade Einar där uppe. I en halft förfallen säterstuga tog han sin bostad, och där höll han ut öfver den långa vintern. När snön föll, måste han gräfva sig fram för att komma på skidorna.

Hur han lefde där, visste ingen.

Godt nytt år

önskas alla våra vänner och läsare.

Iduns Redaktion.

LUZERN ⊘ Förnäm vistelseort under sommaren. ⊘ G:D HOTEL NATIONAL Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön. Rum från 4 kr. • Ill. prospekt gratis.

· EN · HÖGINTRESSANT · AUTOGRAF ·

· KONUNG · OSCAR II:s · FÖRSTA · DIKT ·

Skinn och fjäder sålde han, renhorn, ripor och foreller också. Men hur han höll ut däruppe, och hur han lefde, var alla en gåta. Han var blifven en fjällman och hörde ej längre bygden till. När han kom ned till bygden, gick han inbunden och tyst. Med skygga ögon betraktade han människornas värld, hastigt och skyggt försvann han ur den, och ständigt valde han den brantaste stigningen, hvilken ledde honom genaste vägen hem. Lätt och snabbt steg han i fjällen. Hvarken snön eller isvinden skrämde honom.

Men uppe i fjällens värld gled han in, och alla, hvilka mötte honom, kunde se, hur hans ansikte liksom ljusnade, när hösten kom och alla andra människor försvunno ur fjällen. Med allt hvad här lefde och rörde sig, var Einar hemmastadd. Han kände lons klyfta i bergväggen, och farligare fiende än honom hade björnen icke. Han var hemmastadd med de små vesslorna, hvilka kila fram och åter mellan viddens stenar, och intet fågelbo undgick hans blick. Han hittade lommens osynliga väg genom den tysta fjällsjöns vatten, och ingen räf smög mera obemärkt fram på spår efter haren än han. Örnens klyftbo fann han, utan att söka det. Vidden var hans härd och hans hem, vare sig dimman svepte fjällen i sitt ogenomträngliga, våta hölje, eller solen brann öfver de hvita topparnas snö.

Helst följde han dock vildrenens spår i de ödsligaste, fjärran från hvarje människoboning belägna fjällen. Det hette om honom, att han räknat hjordarna och visste, hvilka djur han ville fälla eller spara, som hade de varit tama och tillhört honom själf.

Länge lefde Einar Bråten däruppe, så länge, att hans namn gick i glömska, och ingen kallade honom annat än fjällmannen. I början syntes åren heller icke tynga honom. Ingen räknade de år, som gingo, han själf allra minst. Ingen tänkte längre därpå, att han hade släkt i bygden. Så fullständigt hörde han fjällen till. Gammal och grå blef Einar däruppe, han, hvilken var en pojke, när han flydde ditupp.

Då hände det en dag, när han kom ned i bygden, att det ryktet spreds, att fjällmannen gick på kryckor. Kylan och fukten i stugan hade vållat detta. Och alla trodde nu, att Einar skulle komma åter ned i dalen och tynga på sin släkt.

Men fjällmannen kom icke tillbaka. Långsammare än förr försvann han på stigen, hvilken bar uppåt. Bössan bar han i en rem öfver skuldran, och han valde ej längre den stig, hvilken stupade brantast. Som en gengångare af allt det, hvilket fjällen gömmer skrämmande och hemskt, vandrade han där nere. Och de, hvilka trifdes i dalen, drogo andan af lättnad, när han försvann ur deras krets på den väg, han gjort till sin.

Åter hände det en höst, att en flock bönder gingo ut för att skjuta vildren. Åter började snön falla, och åter hörde bönderna det gamla klapprandet af renars hofvar mot stenarna, hvilket de så väl kände igen. Men denna gång hade de icke funnit någon hydda, där de gjort upp eld, utan hvilade i lä bakom klippan.

Mörkret omkring dem föll tätare, allt närmare kom också det klapprande ljudet. Ur mörkret kom det. Spanande och med spända hanar väntade bönderna. Ändtligen skymtade en kropp genom mörkret och snön, som föll. Ett skott small, den mörka kroppen försvann, och ekot af skottet dånade mångfaldigadt öfver vidden.

När bönderna kommo fram till platsen, där de trodde vildrenen låg, funno de en död man, liggande framstupa på uren. Fjällmannen var det, som låg där, och kryckorna och bössan lågo bredvid honom. Olycksskottet hade träffat i hjärtat, och kryckorna var det, hvilka klapprat mot stenarna, förvillat skyttarne och vållat ofärden. Skräckslagna stodo bönderna vid den döda kroppen. Ingen fann något att säga. Men våldsamt som fasan steg inom dem, sågo de med ens, att de stodo inför ett fullbordadt öde, och att denna bråddödsvarade mot mannens hela öde och sällsamma lif.

Fjällmannen hade funnit sin rätta död. Kroppen blef buren ned till bygden och återuppväckte vid begrafningen minnet af Einar Bråtens namn, hvilket länge varit glömdt af alla.

GENOM tillmötesgående af ägaren, den bekante autografsamlaren kommissarien F. P. Alexisson, är Idun i dag i tillfälle att meddela en fotografisk kopia af vår hädangångne kunglige diktares helt visst allra första poem, hvilket i hela sin barnsliga utformning — den lille poeten var i författande stund endast 6 år gammal — dock otvetydigt röjer de anlag, som sedermera så rikt utvecklades. Dikten i fråga tillägnades af prinsen åt hans dåvarande omtyckte hoffurir P Alexis — farfar till autografens nuvarande ägare — och är naturligtvis aldrig förr publicerad Porträttet här ofvan återger prins Oscar Fredrik vid samma tidpunkt.

Soldatssång.

Och framåt bröder att vi måge
följa hvart Svenska baneret oss förer. Och
fram i striden der kulorna hvina
och der vapnen blänka mot solen.
Och framåt! framåt! bröder att strida
för vårt fosterland och framåt! framåt
bröder att strida för vårt fosterland
men segern må belöna den som för
svenskens ära dör; men segern må
belöna den som för svenskens ära dör.

Oscar Fredric H. af Östergötland

Ett märkligt skulpturverk

Brambecks nya fredsgrupp

Edvard Brambeck

Bland konstnärer i vårt land, som satt sitt mål högt och redligt kämpat, är Edvard Brambeck en af dem, som förtjänar att ihågkommas. Det är en lång konstnärsgärning, som ligger bakom honom. Men om någon nu tilläfventyrs tror, att den 64-årige konstnären är en af ålder bruten man, misstar han sig. Edvard Brambeck har aldrig varit mera jäsande och ungdomskraftig än just nu. Det kan ju ej vara ur vägen att här erinra om, att Brambeck redan vid unga år eröfrade akademiens kungliga medalj, hvarmed under 5 år följde statens resestipendium med 3 000 kronor årligen. 1879 exponerade han en större grupp: "Slafvar" å Salongen. Det sista året af sin stipendietid utförde han det betydande skulpturarbetet "Kristi frestelse". Parisersalongen prisbelönade detsamma. Bland öfriga konstverk, som utgått ur hans hand, kunna ock nämnas "Neapolitansk tiggarpojke", i privat ägo i Göteborg, "Sorg", i marmor, på Göteborgs museum, "Psyche", utförd i Rom, "Kristus Consolator", i Wasakyrkan i Stockholm. På nationalmuseum är Brambeck endast representerad af en porträttbyst i brons af grefve Axel Gabriel Bjelke. Af vår aflidne monark, Oscar II, har han en gång modellerat en präktig porträttbyst, som finnes i Marstrand o. s. v. Men en idé, som under åratal grott i hans själ, har just i dagarne tagit form och gestalt. Och det är härom vi här nedan skola något orda. Brambeck har sedan $1^1/_2$ år tillbaka slagit ned sina bopålar i Köpenhamn. För ett par dagar sedan besökte jag honom i hans stora ateljé därstädes. Genast vid inträdet fängslades blicken af en muskulös kämpagestalt, med något af antikens värdighet öfver sig, en fängslad man, som med ädel resignation bär sitt öde. Det var ett verk, som konstnären fullbordat under sin köpenhamnsvistelse och som varit utställdt på årets vårutställning i Charlottenborg, där det väckt en viss uppmärksamhet.

Men halfva ateliern upptogs af något, som doldes af ett förhänge. Min spänning ökades... Så föll täckelset.

Af bilden här invid kan läsaren få en liten föreställning om hvad konstnären under årets månader timrat upp. Idén är lika gammal som mänskligheten — och dock har den tills dato varit hemlös i den skulpturala konsten. Det är icke fredsgudinnan — ej heller en apoteos öfver de fallna. Det är en imponerande kvinnogestalt, som förkroppsligar fredsidén.

Krigaren rusar fram med dragen klinga och höjd revolver, han förföljer fienden i det sista, men i ett nu studsar han tillbaka, som träffad af blixten. Den unge mannen, som ligger utsträckt och hvars ena hand konvulsiviskt klöser marken, medan han med den andra angifver hvar banesåret träffat, är en bild af oreflekteradt ve och ångest — ett af de otaliga offer krigets molok slukar. Den gamle, han med Tolstoyhufvudet, är likaledes döende. Med tunga, rufvande tankar, sjunker han i sin graf.

— Det är öfverflödigt att fråga hvad ni tänker om kriget, säga vi, men likväl...

Konstnären far med handen genom det stripiga håret. Om Sverige blefve anfallet, skulle jag, så gammal jag än är, vara en af de första, som ställde mig i ledet, utbrast han med värme. Men, fortfor han, det är en annan sak då det gäller *fosterlandets självförsvar*. De omotiverade krigen, det är dessa jag hatar i djupet af min själ.

— Ni tror att kvinnan — — —

— Jag tror på framtidskvinnan, på humaniteten, ropade konstnären med flammande ögon.

Efter en paus återtog han: Fredsidén har länge upptagit mig — innan den blef så aktuell som den nu är. Först tänkte jag kläda den i gammaltestamentligt omhölje. Och så gjorde jag en skiss: Kain och Abel, det första brodermordet. Men den tillfredsställde mig inte. Mitt nästa steg var att framställa den i modern dräkt....

*

Konstverket, hvars samtliga figurer äro betydligt öfver kroppsstorlek, kommer inom kort att exponeras i den danska hufvudstaden. Men först ville konstnären låta det komma till sina landsmäns kännedom, och sålunda har Idun i första hand blifvit i tillfälle att bringa dem en hälsning, *en nyårshälsning*, från Edvard Brambeck.

Alfred B. Nilson.

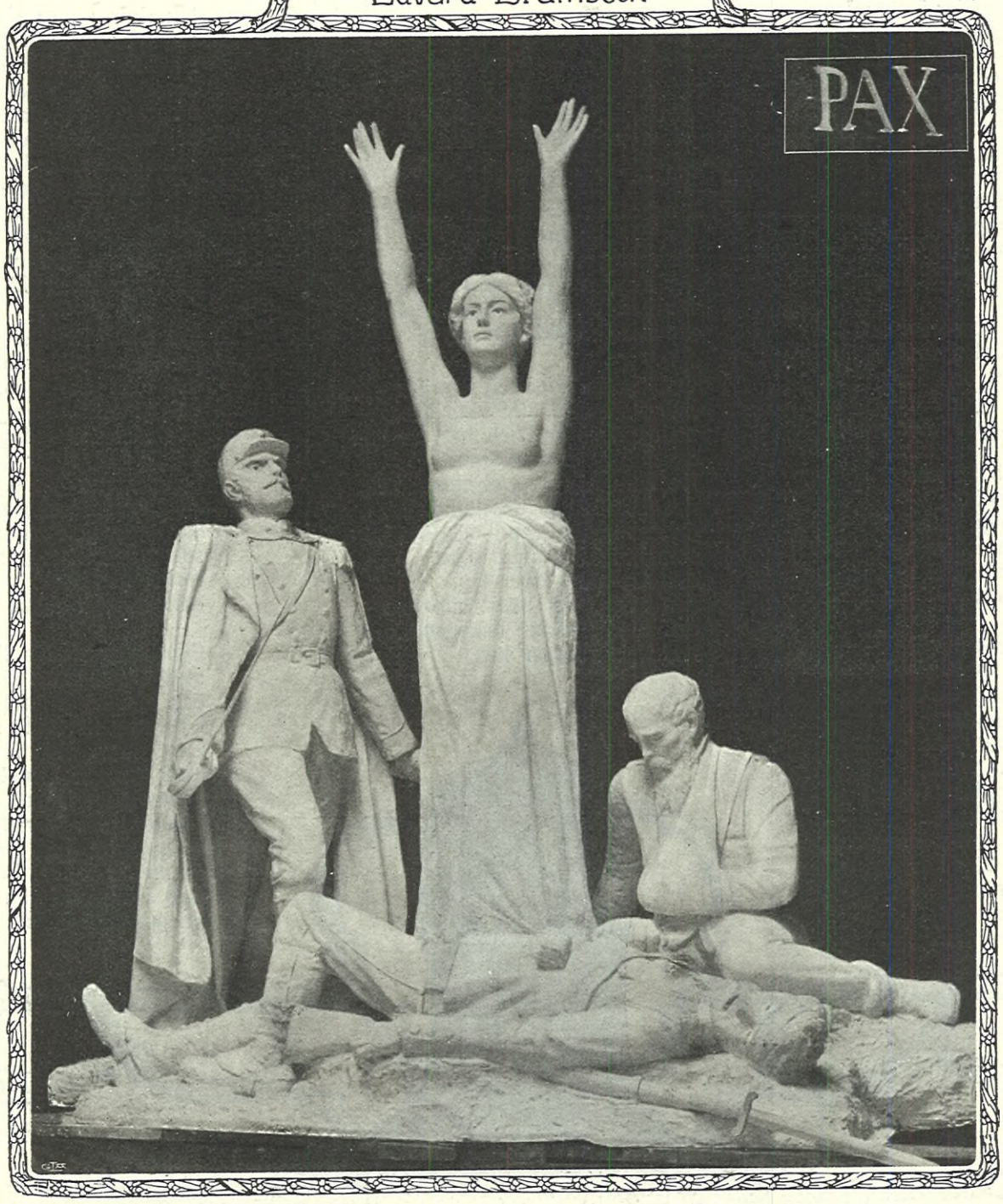

Alfred B. Nilson foto.

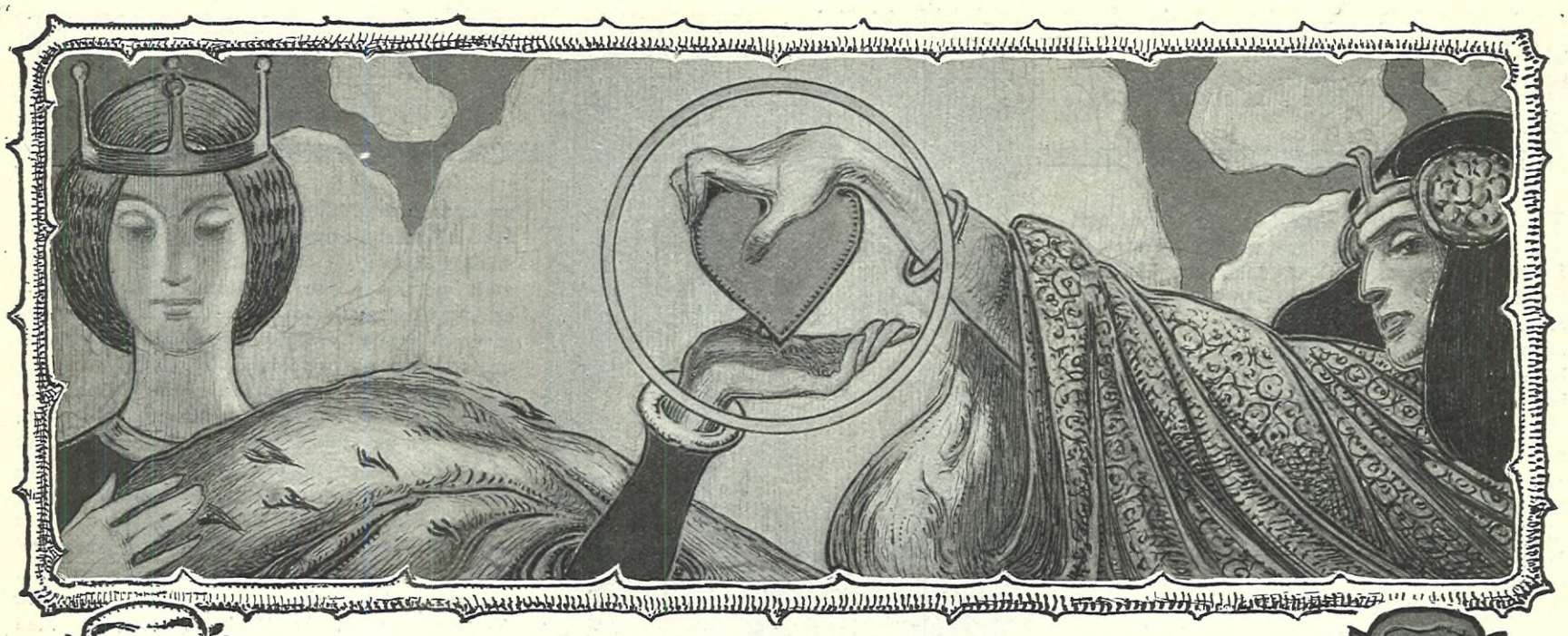

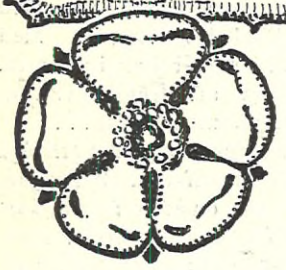

Rosenhvit och Rosenröd.

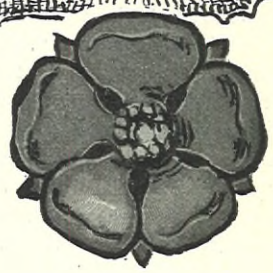

Af K. G. Ossian-Nilsson.

Med inramning af Edv. Berggren.

"OCH NU är högtidsmässan läst
och juleölet färdigjäst,
och vildsvinsgalten sofver däst
på fatets hvilostad;
nu är vår första brasa bränd,
och grenljusstapeln spinner tänd
sin bleka, spökande legend
kring hvalf och bilderrad:
nu, sångare i värdens sold,
skänk i förutan trug och våld
så julevarm och minneglad
din susande ballad!"

Ni sköna damer, fromma män,
hvad skall jag skänka, som ej än
ni tömt och glömt och känt igen
som andra julars mjöd?
Hvar sagas dryck ni känna godt,
för ofta har jag vittnat blott
om Guenievre och Lancelot
och ljuflig älskogsnöd.
Väl, småsven, bringa lutan hit:
jag sjunger er om Rosenhvit,
jag sjunger er med kind i glöd
om damen Rosenröd.

Det är den ädla Rosenhvit,
en drottning god med hof och svit
och lansars vakt och tromäns lit
och land och kungaborg;
af alla döda helgon lydd,
af alla blida tankar tydd,
med alla hvita dygder prydd
ur himlens blomsterkorg.
Allt hyllar hennes drottningnamn,
allt hissar hennes duk i hamn,
allt ekar högt i gränd och torg
af hennes fröjd och sorg.

Det är den stolta Rosenröd,
en drottning stolt i fägringsglöd,
af sällhet född, af natt och nöd,
af sol och stridsallarm:
af alla starka hjärtan lydd,
af alla stora själar tydd,
med alla röda fröjder prydd
för okänd konungsarm.
Så mången i den hvitas här
ser an den röda med begär;
för henne pyr i mången barm
en älskog dold och varm.

Och Rosenhvit, den drottning god,
och Rosenröd, det heta blod,
som eldens haf och hafvets flod
de sämjas med hvarann.
De bära bägge drottningskrud,
de gifva bägge drottningbud,
de äro såsom brud och brud,
som kräfva samma man:
den ena äger efter lag,
den andra har hans välbehag,
och under bådas älskogsbann
tvehågse kämpar han.

Nu timras torn och läktarbur,
nu tutar det i kopparlur,
i sölfbasun, i horn af tjur,
i panflöjt och skalmej.
Nu draga herrar pansar blå
och silkeslöjor jungfrur små,
och krämarn axlar brämskinn grå
från landande galej.
Det är den stolta Rosenröd,
som manar ut på lif och död,
och det är Rosenhvit, som ej
räds handsken till tornej.

Tornejet står med pomp och kamp,
med lansars klirr och hofvars stamp,
och mången junker vräks i kramp
på fäktarbanans mull.
Tornejet står i dagar sju,
i fjol, i år, i går och nu,
och kämpar äro jag och du,
all jordens syskonkull.
Så länge som en dödlig föds
står Rosenhvits och Rosenröds
tornej för kronans röda gull
och vårt för deras skull.

Och många välja Rosenhvit
med dygdekrans och tromäns lit
och alla hvita änglars svit
i drömmens hvita stad.
Och andra välja Rosenröd
med sorgenatt, med lyckoglöd,
med väldig lefnad, väldig död
i sägen och i kvad.
En sjunger ljuft om Rosenhvit,
en annan ropar: lutan hit!
Och Rosenröd han strängar glad
sin susande ballad.

Ett modernt svenskt vintersanatorium.

Ett besök på Mössebergs nya kuranstalt.

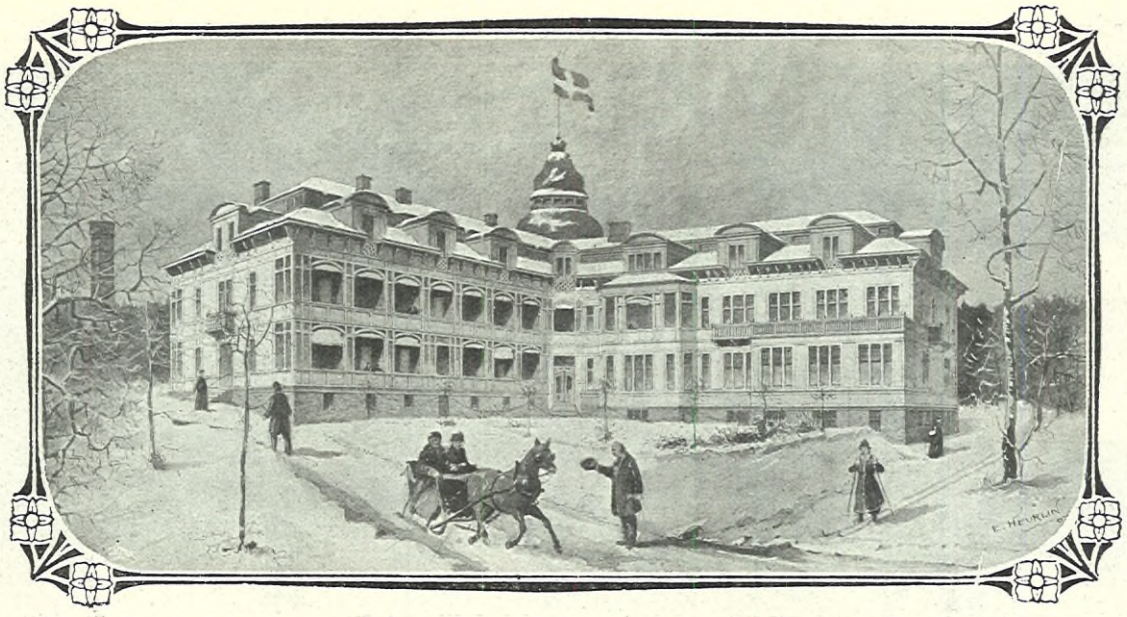

MÖSSEBERGS NYA VINTERKURANSTALT.

MÖSSEBERG ÄR alltid vackert, vår, sommar, höst och vinter. — Vi gå in i badhusparken genom den ganska ståtliga allé, som i regeln är det första, en främling får se af den riksbekanta kurorten. Parkens träd stå nakna, d. v. s.: granarna synas naturligtvis oberörda af tidens växling, helst de präktiga individer, som bakom societetshuset bilda fond till den egentliga skådeplatsen för sommarens high life. Vårt mål är vintersanatoriet, en tillbyggnad till eller kanske rättare utvidgning af Mössebergs s. k. nya hotell (Stora villan) halfvägs uppåt berget. Efter något pustande i backen — vi gå icke den bekvämaste vägen — äro vi uppe och kunna kasta en blick tillbaka öfver slätten söderut.

I den breda vinkeln mellan den till det yttre helt moderna byggnadens båda flyglar, den nya och den gamla, ligger trappan, och vi klifva upp. Det är "en lofvande ingång". En väldig hall ligger framför oss med dörrar och trappuppgångar, och genom rutorna i

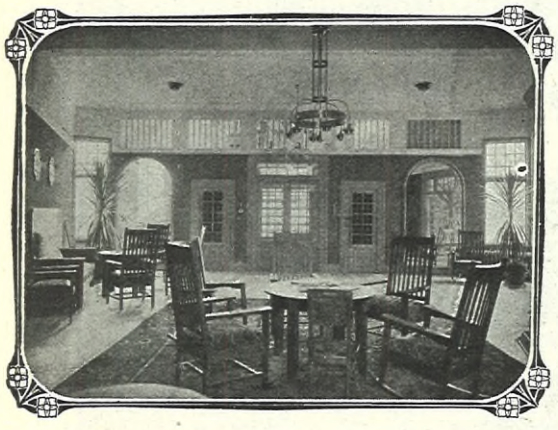

DEL AF HALLEN.

en dörr till höger framlyser en präktig rad salar. — Härute är det rent af hemtrefligt. Ett bord i midten, däromkring och vid väggarna gungstolar och soffor af ek med ett egendomligt tygöfverdrag, väggspeglar, eleganta elektriska takkronor af mattblå metall o. s. v.! Allt detta harmonierar väl med de höga gröna väggarna och en jättelik öppen spis af naturligt tegel. En sådan hall kunde man godt drömma sig i något riktigt gammalt, i bekvämlighetens intresse invändigt något omstiliseradt slott. De höga brungula dörrarna störa dock illusionen.

Som vi ha kommit hit i afsikt att ta en hastig öfverblick af komplexets detaljer i det inre, hänga vi upp våra ytterplagg och fortsätta in i salongen österut, det första rummet i filen. Den är bokstafligen ett glansnummer. Dagern från de stora fönstren studsar förnämt tillbaka ur de tunga ljuskronornas prismor och de små fina kristallväggspeglarna med mattslipade elektriska lampor framför, halkar öfver mahognymöbler med dyrbara metallinläggningar, smeker höga palmer och smärta, fyrkantiga hvita pelare och häftar längs taket vid en bred och synnerligen läcker hvit fris med en enkel guldlist. Den moderniserade empire, som råder i mahognyn, tål mycket väl både palmernas och pelarnes lätta grannskap och de skärt röda blomkalkarnas eldliknande slingerdans på frisens nedre del. En dråplig matta — vår ciceron försäkrar, att den kostat närmare 3,000 kr. — förtar ljudet af våra steg. Vi fingra på tapeterna. Väf!

Genom en dubbel skjutdörr med kristallrutor komma vi in i läsrummet. Här råder den ljusa björken och den rätta moderna stilen i rund- och skrifbord, soffor, stolar, skåp, hyllor o. s. v. Vi häpna öfver metallinläggningarnas mångfald och egendomliga skönhet. Äfven här en dyrbar matta, i grönt, och väfda tapeter! Hvad göres oss mera vittne behof!

I rökrummet håller man på med att ställa i ordning. Två orientaliska mattor och en öppen hvit spis med duktiga vedklibbar låta en ana, att det kommer att bli hemtrefligt härinne. — I närheten ligger ett biljardrum. —

Från läsrummet kunde vi nu spatsera direkt in i matsalen, som sträcker sig parallellt med filen, men föredraga att gå tillbaka ända till hallen och från dennas bakre ända tränga in i det allra heligaste. Det är stort och påstås vara beräknadt för 90 personer vid småbord. De fyrkantiga hvita pelarna återfinnas längs midten. Eljest verkar det väl långsträckta rummet mörkt och tungt med sin enkla, men fina panel i rökt ek. De rättvist fördelade elektriska glödlamporna, som nedhänga från taket, lofva emellertid att åtminstone på kvällskvisten dränka mörkret i ljus. Små bordlampor af gul metall med granna, fransade skärmar stå för öfrigt till gästernas förfogande.

Serveringsrummet intill matsalen har just intet annat att visa, utom breda bord och hyllor, än en liten mathiss ned till underjorden, dit vi nu skynda utför en trappa. Här är den elektriskt upplysta köksregionen med en hel massa bekväma inrättningar, sås m bageri, elektrisk mangel, torkrum, isrum och — ho kan uppräkna allt? En del af källarvåningen upptages af byggnadens värmehärd och ett rymligt badrum med bl. a. skåp för elektriskt ljusbad. Det senare rummet står naturligtvis genom en trappa i förbindelse med den öfre världen, och vi stiga alltså upp. öppna en dörr och hamna i — hallen, nu litet villsamt upplyst af några elektriska lågor.

Nå, det är bara att snurra rundt om ett hörn och kila uppför en mattbelagd trappa, så ligger i stället nästa vånings hall för oss, äfven den i elektrisk belysning. Ett bredt, altanlikt podium med en häpnadsväckande palmgrupp har fångslat vår blick redan halfvägs. Från hallens bakre sida utgå två korridorer med rader af dörrar till resanderummen. Såsom vinkeln mellan dem visar, hör den ena till gamla flygeln.

Men vi måste bese ett rum, t. ex. det här! Vrid på knappen! — Präktiga metallinlagda björkmöbler, tillverkade icke som lyxmöblerna på undre botten hos bröderna Eriksson i Arvika, utan på Rantens snickerifabrik, skänka det en både ovanlig och behaglig prägel af modernitet och gediginhet utan lyx i egentlig mening.

Tiden har gått, och mörkret ute hindrar oss redan att från altanen utanför dubbeldörrarna njuta af någon annan utsikt än de hvita båglamporna på Rantens station och månen högt öfver trädtopparna bland trasiga, vildsinta moln. Den öfversta våningen befinnes i det hela vara en parallell till mellanvåningen. Och sedan vi nu sett, hvad vi velat se, ramla vi utför trappor i

LILLA SALONGEN.

gamla flygeln ned i en lång korridor och därifrån ut i hallen igen. Ytterrockarna på! Och med hvar sin bugning för spisen försvinna vi ut i mörkret.

När man varit där ögonen fått frossa på riktigt vackra ting, vandrar man gärna tigande och låter reflexionerna komma och gå. — En vinterkurort för trötta nerver! Hvarför inte? Jag kommer att tänka på en Falköpingsvinter med snö för några år sedan, då berget och slätten lyste rödaktigt hvita i gristrande solsken, medan träd och buskar dignade i den underbaraste rimfrostskrud. Då låg en luft öfver nejden, som sannerligen skulle ha gjort den slappaste vilja spänstig som en stark fjäder. Om bara den sortens vintrar inte börjat bli så sällsynta!

För resten är det fröjdefullt att tänka, att det mesta af allt stilfullt i Mössebergs vintersanatorium fabricerats och levererats af svenska firmor. Vederbörande ha vetat akta sig för det så vanliga missgreppet att gå öfver ån efter vatten. I synnerhet har Rantens snickerifabrik vid bergets fot fått rikt tillfälle att hedra sig vid byggnadens både uppförande och inredning.

B. MALMSTRÖM.

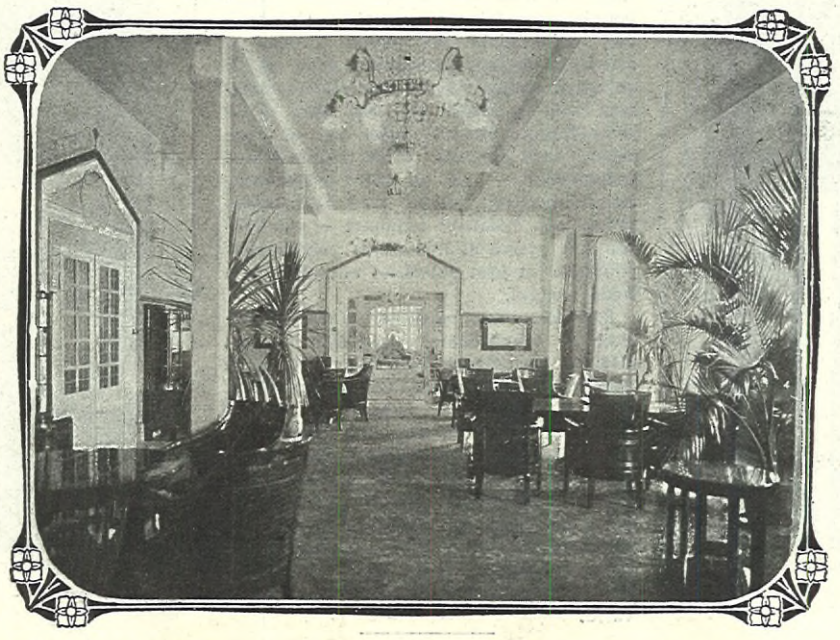

SÄLLSKAPSVÅNINGEN SEDD FRÅN HALLEN. LUDV. ERICSON FOTO.

Just nu

är rätta tiden att prenumerera på **Idun,** Nordens erkändt förnämsta, mest spridda och lästa familjetidning. På vårt innehåll och utstyrsel ger detta nummer ett litet prof. I öfrigt hänvisas till den utförligare anmälan å sidan 15!

"BAKOM OPERANS" KULISSER

SJÖVALL, den svenska landsortsscenens odödlige direktör från förra seklets midt, skulle väl häpnat — ehuru det annars aldrig ingick i hans vanor att låta sig förbluffa af någonting — om han fått skåda maskineriet vid en så pass stor scen som exempelvis vår kungliga operas. Och dväljs hans ande till äfventyrs ännu någon gång bland de dammiga och urblekta teaterhimlarne, till omväxling med vistelsen bland Elysiums evigt skimrande dekorationer, sväfvar den förmodligen också in i de gigantiska packlådor af mursten, som Anderberg för sånggudinnornas räkning staplat i hög på östra sidan af Gustaf Adolfs torg.

Där ser han, hur våra dagars sceniska dekorationslyx träder fram på meterlånga lärftsskynken under artisternas grofva pänslar, som med några långa drag skapa såväl himlar som jord, och han ler ett vemodslöje vid minnet af, hur han själf hade det i den gamla teaterladan i Vimmerby, där allt hvad han ägde att komma med var två rum och en skog, som fingo tjänstgöra både i tragedien och komedien. Han genomvandrar garderoben och syateljéerna och ser alla tiders dräkter passera revy, och han kommer ihåg, huru hans primadonna och förste älskare fingo löpa rundt i småstäderna för att mot löften om fribiljetter få låna ihop till sina skinande skrudar.

Han beundrar klädlogerna, hvilka, varma och omb nade, ej äga ett spår till likhet med de dragiga atbalkningar han fick vara nöjd med under teatergolfvet, där vattnet rann in från ett afloppsdike i Thaliatemplets omedelbara grannskap. Och hvilken majestätisk åska sedan! Dessa på cylindrar fästade hammare, som, då de vefvas omkring. dundra mot väldiga trummor och framkalla ett dån som af en jordbäfning. Sjövalls åska var en plåtskifva, som skakades af ett gammalt teaterfaktotum — på en gång ridåhissare, maskinmästare, "folket" i de stora skådespelen och "rösten" i Hamlet — och hvilken på grund af alla dessa befattningar plåttrade ut litet åskväder allt efter som tiden medgaf.

Rhendöttrarnes maskineri förefaller honom ur teaterteknisk synpunkt inte illa uttänkt, men deras flykt finner han dock tung emot kerubernas luftdans i Elysium.

Efter en blick in i balettsalen, som är större än hvad scenen och salongen i hans kära Vimmerbylada voro tillsammans, och efter en vandring genom maskinrummen i underjorden och de ofantliga dekorationsmagasinen samt en tacksam afskedsvisit hos kansliets förbindliga tjänstemän, försvinner han, riktad med intressanta erfarenheter af 1900-talets teatervärld.

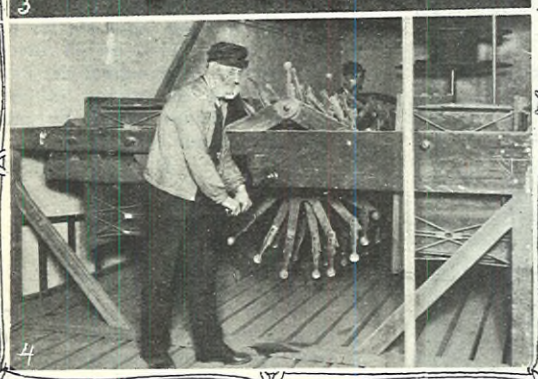

NÅGRA BILDER FRÅN KUNGL. TEATERNS LOGER, ATELIER M. M. FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG. 1. NÄR DEKORATIONERNA MÅLAS. 2. EN ARTISTKLÄDLOGE. 3. HUR "RHENDÖTTRARNA" MANÖVRERAS. 4. TEATERÅSKAN. 5. BALETTELEVERNAS KLÄDLOGE. 6. "KLART TILL AKTION." 7. I TEATERGARDEROBEN. 8. PÅ KOSTYMATELIERN.

ÖFVER HELA LANDET finnes ett ständigt lefvande intresse för Uppsala och dess studentlif. De som nu äro "män i staden" ha en gång haft sin glada, minnesrika Uppsalatid, som de aldrig förgäta, och den hvitmössade ungdom, hvilken f. n. lefver i Fyrisstaden, drömmer äfven den om det forna upptågslustiga Uppsala, som talar till dem från de klassiska gatorna, torgen, Odinslund och slätten omkring staden. Med ett ord: allt Sverige, från ungmön, som vid Fyris strand dansat på vårfesterna, och till "den gamle studenten" på sitt ämbetsrum i någon afkrok af landet, håller af den evigt unga lärdomsstaden De i dagsnumret började skolpojks- och studentminnen från Fyris, som i sin helhet komma att infyta under årets första månader, kunna därför med fog påräkna vår läsekrets lifligaste uppmärksamhet. Deras författare, skådespelaren Knut Nyblom, son af den kände uppsalaprofessorn C. R. Nyblom, har ock varit ett med det uppsaliensiska studentlifvet, han har ärft det studentikosa lynnet och hans penna är i följd däraf som skuren för att skildra dessa minnen.

i glad oordning upptecknade af Manasse.

I.

NÄR JAG låter tankarne flyga tillbaka till svunna år, skiner nog minnets sol klarast, ibland nästan bländande öfver barna- och ungdomsåren, tillbragta i den kära födelsestaden vid Fyris strand.

»Är inte Uppsala märkvärdigt bra?»

frågar magistern i Gunnar Wennerbergs tredje "Glunt".

»Bättre än alla andra städer här i norden.
Jag vågar till och med påstå — ja ha! —
Bättre än någon annan fläck på hela jorden.»

Och Glunten svarar bekräftande:

»Uppsala är *bäst*,
bäst u af allt, som finns på denna sidan solen.
Och maken till den sta'n
finns ej, ta' mig fan,
letar du också från ekvatorn och till polen.»

Och så stämma bägge i med en jublande melodi till följande ord:

»Ingenstäds i vida världen finns en vrå,
där man hela dygnet om kan lefva så
utan risque och bara immerbadd gå på
just som turkar och få heta folk ändå.»

Ja, det är ju *väl* mycket sagdt det där, men nog finns det en god portion sanning i det.

Hur det är *nu* för tiden, det vet jag ju inte; jag tänker, när jag instämmer och sjunger med Gunnar Wennerberg, mest på 1880-talets Uppsala, när Nybron ännu gick i båge och hade hundraårig droppsten under hvalfvet, dit man med verklig lifsfara kröp för att få tag i den ytterst sällsynta "Linnaria minor", medan gubben Thedenius, den kände författaren till Upplands och Södermanlands flora och som alltid sommartid botaniserade i Uppsala, stod vid åkanten och väntade, att man skulle komma åter med granna exemplar; jag tänker på den tid, då Taddis ännu var Taddis och ingen "profan" banklokal, då det ansågs som en delice att löga sig i Fyris', särskildt sommartid ärtpuréliknande bölja, och då vi ungdomar — först som skolpojkar, sedan som studenter — lefde under en lugn och glad Raabsk regering. O, lyckliga tid, du kommer aldrig åter!

Ett af de allra första Uppsalaminnena förskrifver sig alltifrån 1875.

Taflan står i så skarpa konturer för mig, som om det hade varit i går.

Vi bodde i det bekanta "Vershuset", midt emot Flustret. Det var en solig morgon med denna säregna stämning öfver Uppsala, som ingen annan stad i världen kan trolla fram. Plötsligt fylles luften med toner af sång. Sång från Östra Ågatan, sång från Islandsbron och sång från Västra Ågatan, och fram böljade ett haf af hvita mössor, här och där uppblandade med svarta mössor, somliga försedda med långa silkestofsar. Det var skandinaviskt studentmöte i Uppsala, det allra sista studentmötet, då svenskar, danskar, finnar och norrmän för sista gången i verklig broderlig förening kommo tågande arm i arm med blå och gula standar och hvita silkesfransar i spetsen ner till hamnen, där ett halft dussintal båtar lågo färdiga att föra den unga, glada skaran ut på Mälaren.

Ett sådant jubel i luften, en sådan broderlighet, en sådan ungdomens förståelse, och ett sådant klappande, omfamnande och hurrande har jag aldrig sedan i mitt lif bevittnat. Det är ju rent af löjligt, att nu — 32 år efteråt — finns inte ett uns kvar af allt detta, knappast minnet af den glödande skandinavism, som då, lik valborgselden, brann öfverallt rundt i de fyra nordiska länderna.

Jag ser ännu båt efter båt glida nedför Fyris, fullproppade med svenska, finska, danska och norska studentmössor, och när som helst kan jag med minnets hjälp framlocka bilden af en ung man med pigga ögon och kastanjebrunt hår — för tillfället utan mössa på hufvudet — stå uppe på rökhyttens tak och med käppen i full aktion söka samla sångarne under Lindblads: "Sätt maskinen i gång, herr kapten". *Så* såg jag första gången den då endast tjugufyraårige Ivar Eggert Hedenblad, under hvars pinne jag precis ett kvarts sekel senare hade glädjen stå en junidag i Trocadéropalatset i Paris under oförgätliga segerdagar. —

Förutom professor Hamerich från Köpenhamn, professor Estlander från Finland och kompositören Peder Heise hade föräldrarne som gäst en ung dansk student, sedermera souschef vid "det kongelige" i Kongens By. Han bodde visserligen hos friherrinnan G. på Nedre Slottsgatan, men skulle intaga sina måltider i föräldrahemmet. Hans uppfattning om tid var dock ganska "forskjællig", och jag minns mycket väl, hur han, sedan alla båtarne försvunnit bakom "Hospitalsudden" och "Soldatbryggan", precis likasom de två föregående mornarne, kom två timmar för sent till frukost med ett lika tryggt som löjeväckande: "Her er jeg, som sover!"

Jag kan ännu i dag tydligt känna den stora tomhet, som efter gästernas afsked och afresa uppstod och spred sig öfver Fyris' "gator grå", och komma ihåg, hur jag gick en trappa ner och sökte sällskap hos en jämnårig lekkamrat, son till professor H., numera välbeställd kapten i kungliga svenska marinen, gemenligen Nalle kallad.

Nalle tyckte visst jag såg dyster ut och var inte sen att vilja pigga upp mig med något af sina vanliga galna pojkstreck. Han plockade

FÖRFATTAREN SOM BARN. EFTER EN SAMTIDA PENNTECKNING.

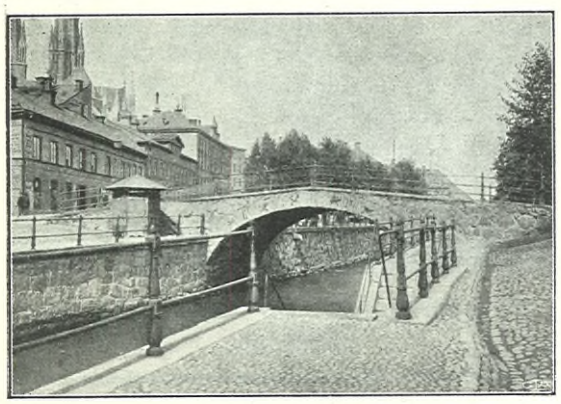

"NÄR NYBRON ÄNNU GICK I BÅGE."

DET BEKANTA "VERSHUSET" (X) MIDT EMOT FLUSTRET.

ur en garderob fram sin faders veckade medicine doktorshatt, drog den långt ner öfver öronen samt gick ner på gatan, där han uppträdde på alla fyra, drack tappert regnvatten ur rännstenen och påstod sig vara en arabisk häst. Att detta friluftsspektakel snart nog skingrade tanken på ensamhet och tomhet och satte skrattmusklerna i full verksamhet kan man ju lätt föreställa sig.

Tänk hvad Uppsala vid denna tid hade en helt annan fysionomi än nu! Slottet, Carolina rediviva och Gustavianum äro visserligen utvändigt sedt desamma, men sedan är ju nästan allt ändradt och nytt. Domkyrkan med sina gamla roliga Hårlemanska kopparhattar gaf hela staden — tycker *jag* — en alldeles speciell rolig, gammalmodig prägel, som de nu snart tjugutvåårigа gotiska spetsarna alls icke lyckats förbättra, och den s. k. Bondkyrkan var väl i all sin skröplighet en dråplig prydnad för staden och för Odinslund. Minns ni Västra Ågatan med sina härliga lönnar och almar hela vägen från "Asis", förbi Berlings tryckeri, "Olympen" och "Imperfektum" ända fram till "Västgötaspången"?

Det skar mig som naturälskare djupt in i hjärtat, när jag som skolpojke såg yxan utan förbarmande rasa fram här, nedgörande allt — allt, för att lämna plats åt en regelrät, grådaskig granitkaj. Men så är ju världens gång!

Ett, som jag förmodar ännu i dag högt guteradt nöje var flanerandet efter Fyrisstranden de dagar om våren, då "Svartbäcksgubbarna" kommo dansande nedför de bägge dammborden.

Det var förr åtminstone fullständiga folkfestaftnar, och på läxor eller arbete fanns ingen tanke, så länge islossningen försiggick, om den också tog sina modiga tio dagar. Under denna period haglade bakläxorna, och mången annars flitig yngling kunde med skäl skylla på "Svartbäcksgubbarna", när han kom hem sista maj och hade "halft löfte" till högre klass, d. v. s. "med villkor om förkofran". —

Min första bekantskap med den mångbesjungna Fyris skedde under islossningens förlofvade tid, jubelfeståret 1877 om våren. Jag stod en vacker aprilafton ibland mitt — utan föräldrarnes vetskap naturligtvis — dagliga sällskap nere vid hamnkajen, beräknande "Svartbäcksgubbarnas" chanser att passera Islandsfallet, i gladt samspråk med "Slinken", "Konrad", "Kalle Åman" och "Filmen", då det plötsligt svindlade för ögonen, jag förlorar balansen, känner ett hårdt slag i hufvudet, ser smutsigt skum dansa rundt omkring mig, en afbarrad julgran hastigt passera förbi halft under vattnet och kör händerna emot ett större isblock, kommer i en hvirfvel och slår oskadd en klanderfri "kullerbytta baklänges" samt befinner mig plötsligt inkilad mellan kajen och fören af ångbåten, som legat i vinteride i Uppsala. Fullständigt yr får jag händelsevis tag i någon sorts utväxt i kajen och där ligger jag genomdränkt, med hjärtat i halsgropen, under det att det smutsiga skummet stiger allt mer och mer mellan kaj och båt och fyller mun och näsa och hindrar mig att se, och tillförseln af bråte och isblock i denna kil blir allt rikligare med hvarje minut. Då känner jag plötsligt uppifrån kajen ett kraftigt tag i nacken, och om en stund står jag utan mössa, skamfilad, gråtande, skamsen och drypande bland mina "kamrater," i hvilkas sällskap sjuåringen efter denna händelse aldrig mer kom, tack vare föräldrarnas ingripande. "Filmen" var nämligen — för att i tur och ordning presentera "kamraterna" — en äldre man, tog småfågel på limspö och metade braxenpankor i Fyris. "Slinken" förde färja mellan Flusterlandet och det länge sedan nedrifna Hagalund, och påstods fyra gånger ha sålt sina jordiska kvarlefvor till Anatomisalen, "Konrad" var rätt och slätt "buse" och rullade tunnor ombord på ångaren Garibaldi, och "Kalle Åman" var löshäst i allmänhet, lefde på solsken och vackert väder, och behärskade vintertid — speciellt "snobbdags" mellan kl. 2 och 3 på middagen — hela skridskobanan nere vid Islandet. Klädd i tunna, fattiga, ljusgula kläder, utan krage eller halsduk, grofva kängor utan strumpor, en liten lätt resmössa och alltid blåfrusen om fingrarna, uppträdde "Kalle Åman" med en inlärd, öfverdrifven artighet mot damerna, erbjöd sig alltid att spänna på deras skridskor och uppträdde flott och mjuk i knäna ömsom på "Johansöner" — en välkänd Uppsalatyp af skridskor — och ömsom på "Jackson-hejare", som han kallade dem. Kalle Åmans ytterskär voro berömda, men när han efter en lång och rasande "trampa-kana" baklänges gjorde det då modernt blifna s. k. "Värmlandskastet", vräkte han vanligen ikull en tre, fyra personer till stor förargelse för banans innehafvare, gubbarne Brundin och Sevelin. Den kullkastade och Kalle Åman slutade dock vanligen som mycket goda vänner, allt beroende på hans utsökta artighet och bevekande röst och minspel. Den som studerade honom närmare, såg emellertid att bakom allt detta låg uteslutande spjufvern. —

Mitt första dop i Fyrisån tycktes emellertid alls ej ha ingifvit mig vattuskräck, tvärtom —; ty redan samma sommar hade jag i brödernas sällskap letat mig bort till det gamla förfallna badhuset i Svartbäcken och inskrifvits som en af eleverna till simläraren Valfrid Eckman. Emellertid blef det först sommaren därpå fullt allvar med simningen, och den som då — endast för tvenne år — öfvertog lärarebefattningen, var den genom sitt "originalhopp" — åtminstone till namnet — öfver hela den sportsimmande världen kände F. Mollberg i Uppsala — mest bekant under pseudonymen Miron.

Uppsala simskola var gammal och välkänd landet rundt — den daterar sin tillvaro alltifrån 1796, och man kan ju helt enkelt erkänna, att hoppen från trampolin, speciellt de mer komplicerade: "halfannan volt", "tyska hoppet" "Isanderska hoppet", "Mollbergare", "Blidbergare", och allt hvad de nu heta inom den moderna sportsimvärlden, allesamman ha sin uppkomst i gamla "sumpen", strax söder om "Invaliden" och järnvägsbron.

Ett så flitigt badande som de vackra somrarna 1878 och 1879 har nog Uppsala aldrig sedan bevittnat.

Så snart damernas tid var tilländagången, infann man sig kl. 12 på slaget och badade i ett kör — det var kanske lika mycket på *land* som i *vattnet*, tills nedgående snälltåget passerade järnvägsbron. Det var den gifna signalen till absolut "sista doppen", så klädde man sig på tre minuter, slängde handduken öfver axeln och stormsprang på de knaggliga gatorna precis genom hela staden för att hinna hem till middag, men kom vanligen för sent.

Två timmar senare låg man, när klockan slog fem, åter i vattnet och höll troget i, tills man blåfrusen, skakande af köld tvingades af någon "förståndig äldre" att kläda på sig. Denna sport bedrefs i hela tvenne somrar af nära ett hundratal ungdomar — studenter, näringsmän och skolpojkar i den mest broderliga samvaro. Jag minns så väl, när nästan hela 1878 års Pariserkör efter hemkomsten från sina segrar kom ner och badade, och hur det sjöngs kvartetter t. o. m. nere i den s. k. "Djupsumpen", och huru vi pojkar utan en tråd på kroppen rodde "farbröderna" i båtar öfver ån, för att de som bodde i Fjärdingen skulle komma fortare hem öfver ängarna.

Då var "Luthagen" knappast mer än påbörjad med ett tiotal hus på Nedre Skolgatan och Sysslomansgatans förlängning.

Jag glömmer aldrig min på samma gång beundran som bäfvan för Miron Mollberg. Jag beundrade hans halsbrytande hopp, och så hade jag ju två gånger sett honom i sista stund rädda drunknande, i hvilket han var en mästare, utan att någonsin bli belönad för sitt hjältemod. Men jag bäfvade för Miron, när han med hängande brännvinsmustascher och spritglänsande ögon kom emot en, slungade mig vårdslöst upp på sin axel och gick upp på "magistern" för att "se på utsikten", som han kallade det.

Därmed menades att han kastade sig på hufvudet med min späda lekamen först, höll stadigt i mina ben, tills vi ordentligt besökt den leriga och risuppfyllda bottnen och därefter, sedan man i dödsångest nått ytan, släppa mig under ropet: "Tag dig i land nu, gosse, om du kan".

Det lyckades verkligen, och efter ett par exkursioner på egen hand deltog jag snart i "profven", både simning i kläder, "långsim", dykning och hopp etc. och absolverade vid nyss fyllda åtta år min "sim-kandidatexamen".

Det var en "stolt" dag för mig, promotionsdagen den 23 aug. 1878, då den nye promotorn, den då endast 54-årige professor Carl Yngve Sahlin efterträdde den nyss aflidne professor Svanberg och förrättade bekransningen från aktern af en bräcklig, grönmålad fyriseka. I en lång gåsmarsch "trampade man vatten" fram till promotor, och jag minns mycket väl, att jag, som befann mig den femte från slutet med en aderton- och en tjuguåring hack i häl efter mig, tröttnade på trampandet och vid framkomsten till professorn endast kunde visa nästippen och fingerspetsarna. Jag hade troligen försvunnit för alltid, om ej den välvillige Miron, iklädd hyrd frackkostym, från båtkanten gripit tag i kalufsen. Medan han faderligt höll gröngölingen under ena armen, satte professorn en pillöfskrans på embryonets drypande svarthufvud, hvarefter jag, hälsad med fanfar af Upplands regementes musikkår, med kransen dinglande ned öfver ögon och öron fick order att med vanlig simning söka

NÄR "SVARTBÄCKSGUBBARNE" DANSA UTFÖR DAMMBORDET.

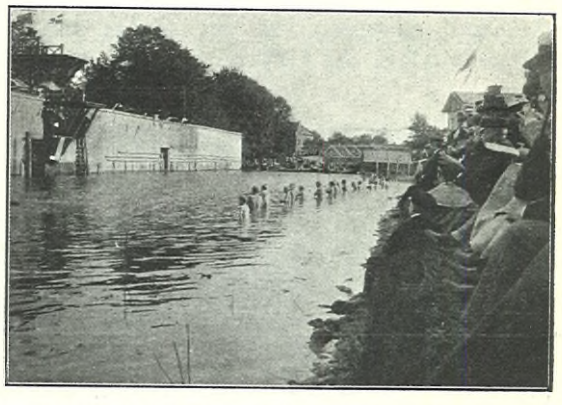

EN SIMUPPVISNING VID UPPSALA GAMLA SIMSKOLA.

När ni härnäst köper skodon begär då att få se

Profva dem och öfvertyga Eder att de göra skäl för namnet

"Damernas favorit".

VICTORIA-kängor säljas i finare skoaffärer öfverallt — i alla modärna färger och skinnsorter, till populära priser och tillverkas af Ludvig Traugott, Stockholm.

Sandkornet och daggdroppen

Saga af prinsessan Mary Karadja.

DET VAR längesedan vår publik erhöll något från prinsessan Mary Karadjas penna. En svår sjukdom, hjärninflammation, drabbade henne hösten 1904 på hennes slott Chateau de Bovigny i Belgien, där hon de senare åren vistats. Hon sväfvade länge mellan lif och död, och tillfrisknandet gick så långsamt, att hon behöfde tre år för att fullständigt återvinna sin hälsa. För någon tid sedan erhöllo vi från henne nedanstående saga, hvilken är karaktäristisk för sin förf:s lifsåskådning. — Prinsessan Karadja skall nu bli husägarinna i London, där hon ämnar tillbringa vintern, enär hennes son, som nyss tagit studentexamen, skall afsluta sina studier i den engelska hufvudstaden. Dessutom måste hon afstå från sin vistelse bland bergen äfven af det skäl att hennes femtonåriga dotter, som lär vara både vacker och intellektuellt begåfvad, nu skall föras ut i lifvet.

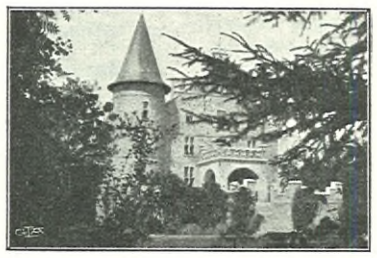

CHATEAU DE BOVIGNY. PRINSESSAN KARADJAS SLOTT UPPE I ARDENNERNA.

DET VAR EN GÅNG ett sandkorn, som uppslungats på stranden. Vinden hvirflade och sanden yrde... Omsider hamnade sandkornet uppe på en kal klippa. Där fick det ligga i fred och fundera.

Sandkornet tänkte: "Jag har kommit högt upp i världen. Här ligger jag för mig själf, förnämt isolerad. Jag kan blicka ned på täppan i dalsänkan. Det var tur att jag inte råkade blåsa dit. Jag hade försvunnit i myllan och riskerat att förlora min personlighet."

Det hade varit värre än allt annat... Sandkornet var belåtet. Det var högdraget till lynnet, och hade god tanke om sig själf.

Timmarne runno långsamt. Solen brände allt hetare. Sandkornet blef allt torrare och torrare. Men det fann sig resigneradt däri. Det kunde nu inte undvikas.

Solen sjönk sakta och det uppsteg en dimma ur hafvet. Månen gled upp och blickade vemodigt omkring sig. Hur litet sandkornet än var, blef det genast upptäckt, och det var ju inte så underligt eftersom det låg isoleradt och var en personlighet.

Och månen tänkte: "Du lilla stackare, där ligger du allena och ofruktsam. Du behöfver allt litet hjälp, om du skall lyckas fylla din bestämmelse här i världen."

Ty hvarje sandkorn har en bestämmelse. Det visste månen så väl. Han lyfte litet på sin slöja och släpade den sakta öfver klippan.

Så föddes daggdroppen. Den smög sig tätt intill sandkornet och hviskade: "Känner du igen mig? Jag har smekt dig otaliga gånger, då vi båda hvilade djupt därnere i hafvets sköte."

Men sandkornet svarade stelt: "Jag ber om ursäkt. Jag kan inte erinra mig att jag haft den äran..." Han kände sig förnärmad. Han hade icke blifvit tillfrågad, huruvida han önskade sällskap eller icke. Han fortfor ironiskt: "En vattendroppe bör verkligen inte ha pretention på att bli igenkänd. Alla äro precis lika. Jag måste bekänna att jag verkligen inte kan upptäcka minsta skillnad på er och de andra."

"Jag är nöjd med min lott," svarade daggdroppen saktmodigt. "Jag begär alls inte att öfverglänsa mina systrar. Vi fylla vårt värf och försvinna."

"Men *jag* består!" sade sandkornet stolt. Han var medveten om sina personliga företräden. Han hade sina karaktäristiska kantigheter. De bildade tillsammans en individualitet. Ingen annan var honom alldeles lik. Dyrbara visshet!

Han tillade vänligt nedlåtande: "Tro för all del inte att jag tycker illa om fruntimmer i allmänhet. (Vatten är nämligen det specifikt kvinnliga elementet; jord är det manliga.) Nej för all del! Men jag har mitt ideal. Jag drömmer om hafvet i dess helhet. Det är stort och tillbedjansvärdt. Det är mäktigt... Men hvar droppe för sig tilltalar mig inte. Jag har intrycket af någonting opålitligt... Ni associerar er med kreti och pleti. Ni blandar er med stoftet, och då blir det dy af... Tag inte illa upp, min nådiga! Jag menar ingenting personligt. Men eftersom vi diskutera ämnet, kan jag inte underlåta att bekänna mina åsikter. Jag älskar det som är rent! Jag har mina misstankar angående hvar enskild daggdroppe. Jag ärnar inte med det snabbaste uppgifva mitt ungkarlsstånd."

Det flög en dallring genom daggdroppen, men hon svarade intet. Det blef tystnad uppe på klippan. Nattens timmar runno långsamt förbi; det började dagas. Himlen blef rosenröd. Daggdroppen begynte skimra i alla regnbågens färger. Sandkornet blef häpen öfver hennes fägring.

"Ljuset klär er!" — hviskade han sakta.

"I mig personligen finnes ingen skönhet, svarade hon stilla. "Jag speglar blott det ofvan är."

"Jag hade ingen aning om att ni kunde vara så vacker," hviskade sandkornet med en suck. "Ljuset faller på mig också, men jag är och förblir grå."

Daggdroppen smålog skälmaktigt. "Det är ju en mycket distingerad nyans... Är det möjligt att ni inte längre är fullt belåten med er själf?"

"Ni skimrar i tusende färger," svarade han drömmande, "ni har öppnat för mig en skönhetsvärld, hvarom jag saknade allt begrepp."

"Då har jag fyllt min bestämmelse," utbrast daggdroppen jublande, — "nu är det snart tid för mig att försvinna."

"Försvinna!" — utbrast sandkornet, uppskakad. "Nu, då jag lärt mig uppskatta er!"

"En annan droppe kan ersätta mig. Vi äro allesammans precis lika," invände hon lugnt.

Han teg. Han var inte längre fullt öfvertygad om det sakförhållandet.

Solen gled långsamt upp ur hafvets famn. Hela himlen glödde i guld och purpur. Daggdroppen gnistrade likt en slipad diamant. En solstråle föll ner på klippan och kysste henne.

"Farväl, lilla sandkorn, som jag haft kär," hviskade hon vekt. "Min brudgum kallar mig. Nu lämnar jag stoftets värld. Glöm mig, men icke den himmel jag låtit dig ana. Det evigt kvinnliga är rent. Eva skapades icke af mull. Lifgifverskan nedsjönk från ofvan med ett frälsande frö i famnen. Må daggdroppens gåfva gro i sandkornets barm. Då skall ur det som var dödt framgå lefvande lif."

Spårlöst var hon försvunnen. Hvarthän? Det är solstrålens hemlighet. Han hade fört hem sin brud.

Sandkornet låg ensam på klippan. Han tyckte att den glödde som eld. Daggdroppen hade lärt honom att det icke är godt för mannen att vara allena. Han pinades af minnet af det som kunde hafva varit. Men han teg. Åt solstrålen ville han inte förtro sig. Han kände sig kränkt i sina heligaste rättigheter. Den brud han försmått hade han för alltid förlorat. Det var hjärtskärande.

Timmarne flöto långsamt... Solen glödde allt hetare. Sandkornet våndades. Hvad är skärselden, om ej minnet af det förflutna?

Det blef afton på nytt. Månens milda öga blickade kärleksfullt ned uppå enslingen. Han förnam likt ekot af en eolsharpa. Månstrålarne sjöngo: "Son af Jorden, till dig föra vi budskap från vår Moder."

Han lyssnade och förnam i fjärran en stämma, förunderligt klar och mild, som talade och sade: "Jag är Maria, Stella Maria, månens härskarinna. Hafvet är mig underdånigt. Jag är mäktig, ty jag är ren. Jag är idealet, hvarom du drömde, den evigt jungfruliga Bruden. Till dig sände jag en af mina döttrar. Hon vardt dig gifven till hjälp. Du fick henne som lån, icke som gåfva. Sakna ej den klara daggdroppe du förlorat; henne kan du ej återfå, men jag vill skänka dig en af hennes systrar. Dock icke häruppe på klippan. Vinden förde dig hit; må han lyfta dig hädan! Försvinn, o, sandkorn, i den djupa myllan! Åtrå ej längre att vara en afskild personlighet — var villig att uppgå i det hela! Offra ditt eget jag: lönen blir delaktighet af alltet. Vind från ofvan, Heliga Pnevma, Maria kräfver ditt bistånd för en af jordens söner. Led honom du genom döden in i lifvet!"

---

uppnå hamn och ej vidare deltaga i de gymniska simlekarne. Efteråt var det sexa på Rullan. Föräldrarne voro bortresta, hvarför man gladeligen gick med, bjuden af den nypromoverade farbror Jacobson, sedermera trafikchef på Uppsala-Gäfle-banan och fader till tre också för dagen nyknubbade simkandidater. Publiken vid sexan var blandad, men glad. Miron Mollberg höll ett af sina kända glanstal redan före "helan", boktryckaren Robert Schumburg, sedermera konsul och fabrikör m.m., som också samma dag mottagit magisterkransen, öfverlämnade en snusdosa, fylld med guld, till Miron, en dubbelkvartett simintresserade studenter sjöng outtröttligt och falskt hela kvällen, perukmakaren S., ett Uppsalaoriginal förresten, blef onykter redan vid smörgåsbordet och somnade i ett hörn till smågossarnes stora förtjusning, jag drack brorskål med kusken Lindström och kyparen Axmarck, båda simmagistrar för dagen och briljanta hoppare i den osköna, våghalsiga stöten, primus bland magistrarne, sedermera rektor Örnmarck höll ett — påstods det — briljant tal, Miron blef mycket berusad och höll redan före kaffet sitt fjärde tal i den högre, något ologiska stilen, och klockan elfva kördes vi ungdomar hem, ty då skulle, sedan också professor Sahlin aflägsnat sig, det verkliga pokulerandet i gammal känd Uppsala-bärsärka-stil begynna.

(Fotografierna af Alfred Dahlgren, Uppsala).

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd. erhåller Ni till Eder figur
fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta
Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Blislif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre. Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr.

Expedieras portofritt om rekvisition åtföljd af likvid insändes till
Mästersamuelsgatan 43, Stockholm
Iduns Mönsterafd.

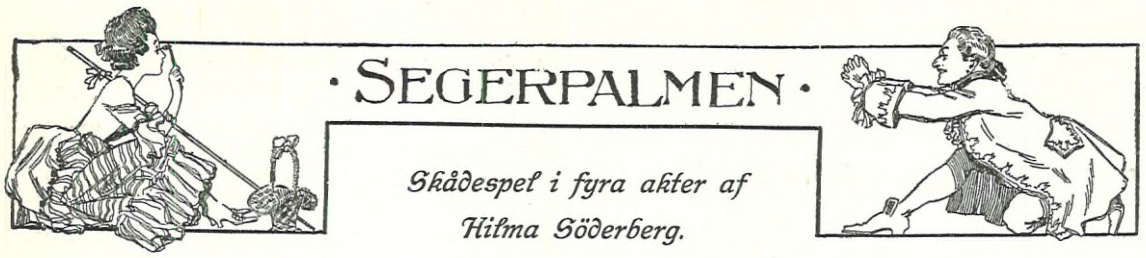

Prisbelönt vid Iduns dramatiska pristäfling.

PERSONER:

Statsrådet Christian Wærnhagen.
Thomas, hans son.
Susanne, hans dotter.
Fru Wærnhagen, hans mor.
Fru Bendix.
Beatrice, hennes dotter.
Kammarherre Arwidius.
Eva von Arnold.
Docent Max Cavalli.
Stefan Carleson.
Fru Varenius.
Två jungfrur.

Handlingen försiggår i Sverige i våra dagar.

Första akten.

I Uppsala.
Ett ganska stort, tämligen enkelt möbleradt rum. Väggarna upptagna af bokhyllor; öfver dem åtskilliga porträtt. En soffa med bord framför, ett par bekväma korgstolar, ett stort skrifbord.
En dörr i fonden och en till höger.
Vid ridåns uppgång är scenen tom.

Efter några ögonblick öppnas dörren i fonden. *Fru Varenius* kommer in åtföljd af *statsrådet Wærnhagen.*

Fru Varenius (vördnadsfull och nervös). Om statsrådet behagar sitta ned, så kommer nog kandidaten genast. Han skulle bara gå ut ett ögonblick, sa' han.

Wærnhagen. Ja, då ha vi honom säkert här snart. För öfrigt har jag ingen brådska.

Fru Varenius (dröjer med att aflägsna sig). Jag får verkligen be om ursäkt... jag såg visst lite öfverraskad ut nyss. Men jag visste inte alls att statsrådet skulle komma hit till Uppsala i dag. Kandidaten har inte sagt ett ord.

Wærnhagen. Orsaken till det ligger nog hos mig. Han vet inte om att jag är här. Resan kom nästan som en öfverraskning för mig själf! Det föll mig in i morse, att det kunde vara intressant att se Uppsala en första maj... det var längesen jag gjorde det.

Fru Varenius. Statsrådet kommer hit för att upplifva gamla minnen — jag förstår — —. Ja, måtte nu bara statsrådet känna igen sig här. Det har allt blifvit lite förändradt. Förlåt, men får jag inte hjälpa af med rocken...

Wærnhagen (hindrar henne. Hjälper sig själf; hänger upp rocken och hatten på en hängare vid dörren). Min dotter är väl också ute, kan jag tänka mig.

Fru Varenius. Ja, hon och fröken Bendix gick ut vid niotiden. De kom och hämtade dem. De skulle äta frukost ute, och så skulle de titta på den där taflan som fröken Bendix skänkt till nationshuset. Det var meningen att de skulle ha gjort det i går, när fröknarna kom. Men så blef det ingen tid. — — Ja, det skall ju vara en så förfärligt vacker tafla — jag har inte sett den än. Och så dyr se'n! Men hon lär ju ha så godt om pengar... ja, ja. — Statsrådet vill kanske ha något att läsa. Jag skall gå efter tidningarna för dagen.

Wærnhagen. Tack. Men det behöfs icke. Dem har jag redan studerat.

Fru Varenius. Är det annars ingenting...

Wærnhagen. Nej tack. Fru Varenius skall inte bry sig om mig.

Fru Varenius (drar sig så småningom tillbaka).

Wærnhagen (ensam. Ser sig omkring i rummet. Betraktar porträtten på väggarna). Lassalle... en karl. *(Går vidare.)* Men hvem är den här... Krapotkin, javisst — gossen samlar sina kära omkring sig. *(Studerar bokhyllorna.)* Nationalekonomi... socialpolitik... första kammarens protokoll. *(Ler).* Just ingen älsklingslektyr för honom! — Norrlandskommitténs betänkande. Jag begriper inte hur han får tid att läsa på sina ordinarie ämnen — men den saken gör han i alla fall. *(Går fram till skrifbordet; får syn på ett porträtt där; studsar en smula.)* Jasa, står hon här... *(Tar det i hand och ser på det länge. Sätter det tillbaka men tar det plötsligt igen; lossar på ramen för att kunna undersöka kortets baksida. Läser:)* Till vännen Thomas Wærnhagen från Beatrice Bendix. *(Sätter ihop ramen igen. Ler en smula trött. Slår sig ned vid skrifbordet och bläddrar i böckerna, som ligga där.)*

(Thomas Wærnhagen kommer hastigt in. Är utan öfverrock och har studentmössa. Stannar våldsamt öfverraskad när han hunnit några steg in i rummet.)

Thomas. Pappa..! Är du här!

Wærnhagen. Som du ser. God dag, Thomas. *(Går emot sonen.)*

Thomas (kommer sig knappt för att fatta faderns hand). Men... men hvarför har du kommit hit?

Wærnhagen (småler). Anser du det vara så märkvärdigt! Jag har rest hit för att fira första maj — jag som åtskilliga andra. Jag hoppas att du inte missunnar mig nöjet — det ser nästan så ut.

Thomas. Förlåt — jag är bara öfverraskad. När kom du?

Wærnhagen. Med niotåget. Men så har jag varit och ätit frukost i sällskap med professor Montell. Jag träffade honom på tåget. *(Sätter sig i en af korgstolarna.)*

Thomas (går fram till skrifbordet). Du har naturligtvis något ärende hit.

Wærnhagen (ler som förr). Ärende! Hvarför skulle inte också jag kunna få lust att slå mig lös en dag!

Thomas (sätter sig vid skrifbordet). Det trodde jag inte du hade tid till. Isynnerhet nu.

Wærnhagen. Det är lyckligtvis inte plenidag. För öfrigt behöfver ju människan rekreation. Det är ens skyldighet att också tänka på det. Man blir snart nog förbrukad ändå.

Thomas. Du har ju stålnerver.

Wærnhagen. Sägner!

Thomas. Jag har aldrig sett dig trött.

Wærnhagen (i låg ton, nllvarlig). Det är icke så ofta vi se hvarann, Thomas. Du trifs ju inte hemma, numera.

Thomas (tiger).

Wærnhagen (i förändrad ton). Nå, hur tänka ni ha det i dag? Ni äter väl middag ute?

Thomas. Ja... vi ha kommit öfverens några stycken. Vi tänkte ha det en smula festligt för fröken Bendix — vi stockholmare. Det är ju vår enkla skyldighet.

Wærnhagen. Javisst.

(Paus.)

Thomas. Är du bjuden någonstans?

Wærnhagen. Nej.

(Paus.)

Thomas. Rektorn vet ju inte om att du är här... annars hade naturligtvis han... Du träffar kanske landshöfdingen... *(tystnar).*

Wærnhagen (muntert). Du glömmer ärkebiskopen! Jag är emellertid mycket belåten med att ha träffat dig. Du vet kanske någon utväg för mig att få middag. Går det inte an att beställa ett kuvert till vid ert bord?

Thomas (artigt). Naturligtvis — om du vill vara tillsammans med oss.

Wærnhagen. Det vill jag gärna — om jag får.

Thomas. Det är ju en stor ära för oss.

Wærnhagen. Jag tackar.

(Paus.)

Wærnhagen. Jag skulle hälsa från din mor.

Thomas. Tack. Hur står det till med henne?

Wærnhagen. Hon är sig lik, tycker jag. Själf påstår hon, att hon är sämre.

Thomas. Jag undrar om inte mamma i grund och botten har en riktig berghälsa. Hur skulle hon annars stå ut med detta sällskapslif.

Wærnhagen (med trött ironi). Det är ju hennes medicin. Lifselixiret!

Thomas. Ja, den paradoxen passar visst mamma. — — Stackars mamma. Besynnerligt att det i vår tid kan finnas kvinnor, som nöja sig med ett sådant lif som hon för. — Kvinnorna i din ungdom, pappa, hade nog inte stor likhet med kvinnorna nu. *(Ser på porträttet på skrifbordet.)* Jag begriper inte hur ni kunde stå ut.

Wærnhagen. Åh, så farligt var det inte! Det fanns nog kvinnor af högre typ också då.

Thomas. Men du såg i alla fall inte den typen. Förlåt, pappa...

Wærnhagen. För all del, säg du hvad du vill! Jag får försöka försvara mig med min ungdom. Jag var inte mer än tjugutre år. — — Du skall naturligtvis tala i dag.

Thomas. Ja.

Wærnhagen. Det blir visst första gången jag får höra dig. — Har du talet skrifvet?

Thomas (något kort). Det har jag också.

Wærnhagen. Har du lust att låta mig se det?

Thomas (hastigt). Ämnar du korrigera?

Wærnhagen (lugnt). Har du ofta varit besvärad af mina korrigeringar?

Thomas. Nej, men...

Wærnhagen (allvarligt och forskande). Min käre vän — hvarför anser du dig alltid behofva stå på beväpnad fot gentemot mig? Det skulle intressera mig att en gång få veta orsaken.

Thomas (kallt). Orsaken! Ja, finns det en orsak så antar jag att du känner den.

(Forts.)

VASATEATERNS i lördags som premiär uppförda barnkammarspel "Vid den gamla gatan" af engelsmannen J. M. Barrie, visar att det äfven i Dickens' och Kiplings land finnes skrifvande dumhufvuden. Hvilken utsökt samling af idiotismer blomstrar ej i denna pjäs, hur mycken äcklig sentimentalitet sida om sida med stolliga farsuppåg, värdiga möjligen en Kasperteater, utsättes man ej för under fyra sega akter!

Direktionen tycks tro, att stockholmspubliken börjar gå i barndom, eftersom den har panna att föra fram en dylik kretin till komedi — och underligt betedde sig också en stor del af premiärens åskådare, ty det bedröfliga stycket erö'rade en rätt kraftig applåd efter sista akten.

De spelande var det mera än synd om.

Teaterns nyss hemkomne chef bevistade en del af den kuriösa föreställningen, men sedan försvann han. Hvilket bevisar, att direktör Ranft alltid har sitt goda hufvud i behåll, äfven då man kan misstänka, att han tappat det.

E. H—n.

Årsskiftets många premiärer såsom Intima teaterns framförande af ett nytt Strindbergsstycke och Södra, Östermalms- och Folkteaterns nyårsrevyer återkomma vi till i nästa nummer.

Den sceniska årskrönikan har denna gång fått flere kapitel än vanligt, men det är ju den lektyr, som stockholmarne helst vilja höra föredragen. Den är lättsmält, familjär, lagom tvätydig — kort sagdt utmärkt lämplig som tilltugg till whiskyn och punschen ute i teaterkaféerna.

№ 4711 CORDIALE
Modernaste Balparfym.
Tillräckligt med en högst två droppar på näsduken.

IDUN 1908.

De svenska hemmens tidning

går nu att begynna sitt tredje decennium; det sker i den fasta öfvertygelsen, att dess sträfvan som organ för våra bärande kulturella strömningar och för hemmets intressen allt framgent skall uppskattas och stödjas af den publik, hvilken i ständigt ökade skaror flockat sig kring Idun under dess nu uppnådda tjuguåriga tillvaro.

Vår väg genom kommande tid skall också den byggas på det ideella syftets, den goda viljans och det ärliga uppsåtets grund och som hittills oförtröttadt söka sig fram mot hvarje kulturintresseradt svenskt hem, vid hvars härd tidningen i text och bilder vill tälja om vårt nationella lifs olika yttringar. Ty Idun är, vi betona det,

en verklig svensk familjetidning

med **alltigenom svenskt** innehåll.

Det kan förefalla som om vårt under tjugu år tillämpade program i svenskhetens tecken hade bort göra ett dylikt påpekande öfverflödigt. Men att döma af den sedan någon tid tillbaka med ostentativa signalskott förebådade starten af en nationell litterär veckotidning, i sammanhang hvarmed man sökt göra troligt, att vårt land hittills skulle saknat en dylik publikation med svensk hållning, tyckes uppfattningen i detta afseende vara i behof af rättelse.

Hvilken af vårt lands tidningar har mera odeladt än Idun sysselsatt sig med allt som kan kallas svenskt i vårt samfundslif? En granskning af de tjugu årgångarnas innehåll torde ge vid handen, att tidningen så godt som uteslutande lämnat rum åt svenska pennor och behandlat svenska förhållanden.

Vårt lands yppersta författare och författarinnor

på olika områden ha skrifvit och skrifva fortfarande i Iduns spalter;

våra främsta konstnärer

tillföra vår illustrationsafdelning ett utsökt och intressant bildmaterial, hvarigenom vår läsekrets ständigt bringas i kontakt med rörelserna på den bildande konstens områden; våra tid efter annan igångsatta

litterära pristäflingar

ha åt den svenska prosadikten förvärfvat de båda lysande namnen Selma Lagerlöf och Olof Högberg, hvilkas djupt originella mästerverk »Gösta Berlings saga» och »Den stora vreden» det blef Idun förunnadt att först framföra till den svenska allmänheten. Äfven den uppburna författarinnan Annie Åkerhielm, f. Quiding, gjorde som bekant sin litterära debut i Idun. På dramatikens och operadiktningens område sträfva vi likaledes att genom täflingar tillföra vår konst nya värden; därom vittnar vår för kort tid sedan slutförda dramatiska pristäflan, hvarvid ej mindre än tre nya dramaturger uppträdtes och erhöllo pris. Vår ännu pågående operapristäflan för svenska tonsättare med ej mindre än 6,000 kronor i pris skall, hoppas vi, äfven den gifva ett gynnsamt resultat.

Det är alltså intet självberöm, då vi nu tillåta oss påpeka Iduns rangställning som vår främsta illustrerade veckotidning. Och vi kunna så mycket hellre göra det, som hela den svenska pressen för ungefär ett år sedan, som en aktningens och minnets gärd vid tidningens stiftares, redaktör Frithiof Hellbergs nyss redda graf, yttrade om Idun, att den »tillkämpat sig en ställning, som dittills aldrig kommit en veckotidning i vårt land till del» och att den »gjort sig väl förtjänt af sin plats såsom ett organ för de svenska hemmen.»

Vi skola sätta in våra bästa krafter på att äfven under år 1908 göra tidningen förtjänt af detta hedersomnämnande. Redaktionen står också rustad med ett rikt och godt material.

Främst kunna vi då till hugnad för vår läsekrets meddela, att solidarböckernas ryktbara författarinna

ELSA TÖRNE

kommer att medarbeta i den nya årgången **med minst en artikel i månaden,** hvarje uppsats behandlande något viktigt hem- eller samhällsspörsmål och gifven med hennes kända fängslande framställningskonst.

För följetongsafdelningen ha vi i beredskap tre från vår föregående romanpristäfling förvärfvade intressanta originalromaner af talangfulla kvinnliga pennor, nämligen **Elsie von Tharow** af **Anna M. Roos,** med hvilken årgången kommer att inledas, **Mikal, Israels konungadotter,** af **Märta Starnberg,** samt ett intressant debutverk **Känslomänniskor** af professorskan **Hanna Lundholm.**

»Elsie von Tharow» skildrar i spirituell form den moderna kvinnorörelsen och har att uppvisa ett galleri af ypperligt studerade figurer och en liflig handling. »Mikal» är, som framgår af titeln, en berättelse byggd på bibliska motiv. Äfven den torde på grund af skildringens dramatiska styrka och den koloristiskt gifna miljön komma att väcka lifligt intresse.

På den skönlitterära afdelningen äro vidare att framhålla de båda prisbelönade dramerna

"Segerpalmen" och "Förnyelse",

den förra af fröken **Hilma Söderberg,** den senare af **Olof Palme,** hvilka båda arbeten skola ingå i spalterna under årets första månader.

»Segerpalmen» är ett svenskt politiskt skådespel med motiv från det upprörda och händelserika året 1905, hvartill knyter sig en med mycken finhet och styrka gifven kärleksintrig mellan dramats hufvudpersoner. »Förnyelse» framställer i lidelsefulla scener en sida ur den moderna arbetarrörelsen med dess våldsamma klasskamp.

Åt den nutida kvinnorörelsen och kvinnans därmed sammanhängande insatser på arbetsmarknaden vilja vi som hittills ägna all uppmärksamhet. Sålunda börjar redan i något af årgångens första nummer en artikelserie benämnd

Kvinnan som arbetar.

Några spridda iakttagelser från kvinnans brödkamp af Elin Wägner.

Såväl det rika materialet som den talangfulla penna, vi lyckats värfva för dessa aktuella skildringar ur kvinnans arbetslif, borga för att artiklarna skola bli ej blott instruktiva, utan äfven som läsning underhållande.

Flydda dagars studentlif med dess romantik och friska ungdomsglädje äger alltid resonans hos publiken, särskildt den kvinnliga. De

Skolpojks- och studentminnen

från Fyris' strand i glad oordning upptecknade af **Knut Nyblom** (Manasse), vi komma att publicera i den nya årgången, skola därför tvifvelsutan vinna alla våra läsares hjärtan. Författaren, den kände skådespelaren och förträfflige Bellmanssångaren, har genom härstamning och fostran varit ett med det uppsaliensiska studentlifvet, han har ärft det studentikosa lynnet, som stod i blomstring under »gluntarnes» klassiska tid, och hans stil är varm och hurtig.

Att vi för öfrigt skola ägna vår textafdelning den största omsorg säger sig självt. Kultur och hemlifsfrågor komma som hittills att behandlas i ledande uppsatser af kända och skattade pennor, längre noveller, skisser och dikter i bunden form af våra främsta författare skola städse pryda spalterna, och åt vårt porträttgalleri öfver samtidens märkligare personer kommer att ägnas all uppmärksamhet, hvarjämte de viktigare dagshändelserna skola belysas i bild som text. »Spalten om böckerna» kommer äfven under år 1908 att skötas af den spirituella författarinnan friherrinnan **Marika Cederström** samt af seminarieadjunkten fröken **Marie Louise Gagner** för ungdomslitteraturen. Afdelningarna för underhållning och nytta, hvilka ej minst gjort Idun till hemmens förtrogna vän, ämna vi gifvetvis också bibehålla, nämligen Iduns Hjälpreda och Köksalmanack för hvarje dag året om (båda fortfarande under redaktion af fröken **Elisabeth Östman**), Tidsfördrif, Läkareråd, den snärtande, men jämväl roande breflådan, Frågor och svar etc.

Ytterligare vilja vi erinra om vår stora **operapristäfling** för svenska komponister samt vår nya stora **romanpristäfling,** hvilka, med pris om tillsammanlagdt **11,000 kronor,** skola afgöras inom 1908 års utgång. Äfven vår mycket uppmärksammade **skönhetstäfling** skall komma till afgörande i början af det nya året. Sist är att nämna, att vi jämväl för kommande år ha anslagit **1,000 kronor till belönande eller främjande af någon förtjänstfull kvinnlig gärning** att på nyåret utdelas af Iduns kvinnliga akademi.

Som våra läsare alltså finna är det med ett rikt program vi ämna tillgodose Iduns 21:sta årgång, hvarför redaktionen vågar hoppas att vid det snart inträffande årsskiftet få hälsa tusentals nya vänner välkomna till en läsekrets, som sedan länge omfattat flertalet af de bildade svenska hemmen.

De fullständiga prenumerationsafgifterna för Iduns olika upplagor 1908 ställa sig sålunda:

		1/1 år	1/2 år
Idun, vanliga upplagan	kr.	6: 50	3: 25
„ praktupplagan	„	8: —	4: —

Allt med postbefordringsafgiften inberäknad.
Lösnummerpris blir som förut 12 öre.

JOHAN NORDLING.
Hufvudredaktör och utgifvare.

Iduns Modellkatalog 1908.

Koloreradt omslag med modebilder i litografi, flere färger. Den mest praktiska för alla hem och sömmerskor!

Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen!

Då nyanskaffningen af kläder såväl i hemmen som hos sömmerskorna i regel sammanfaller med årets fyra säsonger: vinter, vår, sommar och höst, och våra damer visat sig uppskatta det praktiska uti att just vid dessa tidpunkter i ett rikhaltigt häfte få sammanfördt ett sorgfälligt urval af årstidens trefligaste modenyheter, kommer **Iduns Modellkatalog** äfven 1908 att utgifvas i 4 **rikhaltiga häften — ett för hvarje säsong — och hvart och ett innehållande, utom en moderevy, ett rikhaltigt urval moderna dräktmodeller.** Prenumerationspriset blir som förut **endast 2 kr. 20 öre pr helt år,** hvilket måste betraktas som synnerligen billigt i förhållande till det rikhaltiga innehållet och den goda utstyrseln. Lösa häften à 60 öre hos alla välförsedda tidningsaffärer. Till alla i **Iduns Modellkatalog** förekommande modeller kunna prenumeranterna rekvirera färdigklippta mönster från **Iduns Mönsterafdelning, Drottninggatan 51, Stockholm.**

Prenumerera nu i närmaste postkontor eller bokhandel.

Barngarderoben 1908,

alla mödrars ovärderliga skatt och hjälpreda, utgifves äfven år 1908 efter samma beprövade plan som hittills. Med sitt en gång i månaden utkommande 12-sidiga nummer, innehållande **ett åttiotal illustrationer** öfver allt, som hör till våra barns dräkt från de spädaste åren till vuxen ålder och åtföljd af **en stor dubbelsidig mönsterbilaga,** ersätter tidningen mångfaldt prenumerationsafgiften genom den nytta och den besparing, dess praktiska innehåll bereder hvarje hem.

Hvarje husmoder, som själf ombestyr sina barnkläders förfärdigande i hemmet, bör ej försumma att prenumerera på prof, **ett halft år 1: 60, helt år 3 kr.**

Prenumerera **nu** i närmaste postkontor eller bokhandel.

LINGON-SYLT förpackas som sockrad å hermetiskt slutna glasburkar i 1/2, 1/1 och 2 kilo, dessutom å trefliga kärl från 10 till 100 kilo.
Osockrad lingonsylt i kärl från 10 till c:a 150 kilos rymd.
Kontrollant: Prof. G. LAGERHEIM.
A.-B. LINGON, Göteborg.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN.
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 5—11 JAN. 1908.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt gädda med spritsad potatis; mjölk; kaffe eller te med gifflar. Middag: Soupe cremont; tryffelspäckad oxfilet med brynt potatis; Sigridtårta.

MÅNDAG (Trettondagen). Frukost: Smörgåsbord; falska kycklingar med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med saffransbröd. Middag: Afredd buljong med oststänger; hummermayonnaise; stekt tjäder med brynt potatis och salader; citronkräm med mandelmusslor.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; fågelstufning i snäckor (rester från trettondagen); mjölk; kaffe eller te. Middag: Lutfisk med potatis och ryska ärter; risgrynsgröt med mjölk.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; glödstekt sill med potatis; kaffe eller te. Middag: Kall skinka och fläskkorf med potatispuré; vinsoppa med biskvier.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt risgrynskorf med lingon; mjölk; kaffe eller te. Middag: Renstek med legymer; blåbärskompott med grädde.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; ragu på kött (rester från torsdag) med brynt potatis; mjölk: kaffe eller te. Middag: Jordärtskockspuré med rostadt bröd; stekt rödspotta med stufvad spenat (konserverad).

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; biffstek med potatis; kaffe eller te. Middag: Laxpudding med äggstanning; slätvälling med ägg.

RECEPT:

Soupe Cremont (f. 6 pers.). 2 lit. stark buljong, 2 morötter, 1 palsternacka, peppar, salt, frikadeller af kalffärs, 3 msk. konserverade champignoner.

Beredning: Buljongen klaras på vanligt sätt. Rötterna skrapas, kokas i lätt saltadt vatten, och skäras i nätta skifvor med legymknif; de nedläggas därefter i den kokande buljongen tillika med frikadellerna och champignonerna. Soppan afsmakas med peppar och salt och serveras mycket varm.

Tryffelspäckad oxfilé f. 6 pers.). 1,2 kg. oxfilet, 1 burk tryffel à 1,25, 3 msk. smör (60 gr.), 1/2 tsk. salt, 1/4 tsk. hvitpeppar, 5 dcl. brun buljong.

Sås: köttjus, 1 msk. mondamin, tryffel, salt, socker, hvitpeppar.

Beredning: Filén putsas, senor och hinnor borttagas och köttet tvättas med en duk, doppad i nett vatten, hvarefter det späckas i täta rader med hälften af tryffeln skuren i fina strimlor. Smöret brynes i en liten långpanna, filén ilägges och brynes hastigt ofvanpå spisen. Köttet kryddas samt spädes med den kokande buljongen litet i sänder, insättes därefter i het ugn och får steka omkring 30 min., under det den öfveröses hvar tionde minut. Oxfilén upptages, skäres i tunna skifvor och hoplägges åter så att den behåller sin form, upplägges på varmt serveringsfat och garneras med brynt potatis och persilja. Köttskyn silas och skummas samt afredes med mondaminmjölet utrördt i litet kallt vatten. Såsen får därefter koka under rörning i 5 min. Den fint skurna tryffeln ilägges och såsen afsmakas med kryddorna.

Sigridtårta (f. 12 pers.). 3 dcl. skiradt smör (3 hg.), 80 gr. sötmandel, 10 bittermandlar, 210 gr. strösocker, 2 ägg, 5 stötta kardemummor, 1/4 tsk. stött kanel, 1/2 dricksglas konjak, 4 dcl. hvetemjöl.

Till pannan: 1/2 msk. smör (10 gr.), 2 msk. stötta skorpor.

Till fyllnad: 2 kkp. äppelmos eller god sylt.

Den förståndiga husmodern

bakar sjelf hvetebröset och använder aldrig annat jäsningsmedel än Lagermans Bakpulver "Tomten".

Beredning: Det skirade smöret får afsvalna och röres, tills det blir hvitt och pösigt; då tillsättes den skållade och rifna mandeln, sockret, de uppvispade äggen, de fint stötta kryddorna, konjak samt hvetemjölet och degen arbetas, tills den blir smidig. En tackjärnspanna smörjes väl med tvättadt smör och beklädes på botten och kanterna med två tredjedelar af degen. Pannan fylles därefter med äppelmos eller sylt, resten af degen lägges öfver som lock, och kanterna penslas med ägghvita samt hoptryckas väl, så att smeten ej tränger ut. Tårtan gräddas i ordinär ugnsvärme och uppstjälpes när den afsvalnat. Den serveras ljum med vaniljsås eller vispad grädde.

Hummermayonnaise (f. 6 pers.). 3 humrar, 2 1/2 lit. vatten, 1 hg. salt.

Mayonnaise: 2 äggulor, 1 knifsudd salt, 2 tsk. engelsk senap, 3 dcl. fin matolja, 3 tsk. citronsaft, 3 msk. vatten.

Till garnering: 4 små saladshufvuden, 1 knifsudd salt, 1 knifsudd hvitpeppar, 3 msk. matolja, 1 msk. vinättika, 2 hårdkokta ägg.

Beredning: Hummern nedlägges i kokande saltadt vatten och får koka 15 min. hvarefter den upptages och får kallna. Den klyfves längs efter och klorna krossas. Köttet lossas varsamt och skäres i bitar samt upplägges högt på ett rundt fat, några vackra bitar fråntagas till garnering.

Till mayonnaisen röras äggulorna, saltet och senapen i en bål. Hälften af oljan tillsättes droppvis under ständig rörning åt ett håll, därefter tillsättes citronsaften och vattnet omväxlande med den återstående oljan, och såsen hälles öfver hummern, samt garneras med de fråntagna hummerbitarna.

Saladen rensas och sköljes hastigt samt lägges på linne så att vattnet får väl afrinna. Den skäres sönder och lägges i en skål, saltet och pepparn öfverströs och saladen blandas väl. Oljan tillsättes småningom under fortsatt blandning och sist tillsättes ättikan. Saladen lägges rundt omkring hummermayonnaisen och garneras med de hårdkokta äggen skurna i skifvor.

Potatispuré (f. 6 pers.). 2 lit. potatis, vatten, salt, 3 kkp. mjölk, 2 msk. smör (40 gr.), 1/2 msk. socker, 1 tsk. salt (1 äggula).

Beredning: Potatisen borstas ren, skalas, kokas och prässas genom purépress. Mjölken kokas upp och tillsättes litet i sänder, under det moset arbetas väl med en gaffel. Sist nedröres det kalla smöret och moset afsmakas med socker och salt.

Om så önskas, tillsättes en äggula, hvarefter moset får sjuda öfver elden.

Renstek (f. 12 pers.). 4 kg. renstek, 4 lit. dricka eller skummad mjölk, 2 hg. späck, 4 msk. smör (80 gr.), 1/2 msk. salt, 1/2 lit. kokande buljong eller vatten, 1/2 lit. god mjölk.

Sås: 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 3 msk. mjöl, köttljus, 2 dcl. tjock grädde, 1 tsk. kallt smör.

Beredning: Om steken är frusen lägges den i dricka eller mjölk, tills den är nätt och jämt upptinad. (Är den ofrusen, tvättas den ytterst noga med en duk, doppad i hett vatten.) Steken torkas väl och alla hinnor borttagas, hvarefter den späckas i täta, jämna rader med späcket skuret i fina strimlor. Smöret brynes i en stekgryta. Steken ilägges och brynes väl däri, hvarefter den saltas och spädes med buljongen och den uppkokta mjölken litet i sänder, öfveröses hvar 10 min. och vändes ett par gånger under stekningen. Till stekningen åtgår omkr. 4 tim. Köttskyn silas och skummas. Smör och mjöl sammanfrässas, köttskyn tillsättes litet i sänder under flitig rörning och såsen får koka 10 min., hvarefter grädden tillsättes och

Ett kaffes arom är ber ende på konstruktionen af de maskiner på hvilka det är rostadt!
Innehållsämnena i rostadt kaffe kunna vara högst olika äf en om samma råvara användes, allt eftersom rostningen är verkställd på mer eller mindre fullkomliga apparater. Ju bättre maskiner man använder vid rostningen desto mera fullkomligt utvecklas aromen, under det alla ohälsosamma biämnen aflägsnas och kaffet sålunda får en renare smak, en högre arom och blifver icke skadligt för hälsan. *SOLO-KAFFETS* **rena smak och höga arom har således sin orsak, icke allenast uti en råvara, omsorgsfullt utvald bland de finaste javakvaliteer, utan dessutom i den särskilda metod enligt hvilka dessa förädlas o. de enastående utmärkta maskiner på hvilka rostningen verkställes.** *SOLO-KAFFE* **fr. A.-B. Malmö Kaffekompani,** H. M. Konungens Hofleverantör, **har därföre** *den renaste smak den högsta arom* **c. är det** *mest hälsosamma Javakaffe* **som finnes i marknaden.**

såsen får ett uppkok samt afsmakas. Sist iröres det kalla smöret.

Laxpudding: (f. 6 pers.). 3 hg. salt lax, 1 lit. potatis, 4 ägg, 1 tsk. hvetemjöl, 3 kkp. oskummad mjölk, 1 msk. fint hackad persilja.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.), 1 msk. stötta skorpor.

Beredning: Laxen sköljes och vattenlägges omkr. 12 tim. Den skäres i skifvor och inklappas väl i hvitt papper. Potatisen kokas, skalas, skäres i skifvor och lägges hvarftals med laxen i en smord och brödbeströdd form. Äggen vispas med mjölet och mjölken och äggstanningen hälles öfver puddingen. Den beströs med den fint hackade persiljan och gräddas i ugn omkring 1/2 tim.

Puddingen serveras med skiradt smör.

Slätvälling med ägg (f. 6 pers.). 2 ägg, 1 tsk. salt, 1/2 msk. socker, 2 små msk. mjöl, 2 lit. oskummad mjölk.

Beredning: Äggen, saltet, sockret och mjölet vispas tillsammans i en kastrull. Mjölken tillsättes och blandningen får stå en tim. för att mjölet skall hinna svälla. Den sättes därefter öfver elden och får under stark vispning sjuda 1/2 tim. Vällingen får ej koka, ty då skär den sig.

Den serveras genast.

LEDIGA PLATSER

BARNFRÖKEN kunnig i sömnad får plats efter nyår i familj på landet med 2 barn, 5 och 3 år. Rek. jämte löneanspråk sändes till »E.», Askersund p. r.

Plats ledig

för en hushållerska om ansökan ställes till Kom. O. J. Hedner, Eskilsäter, Värml.

HUSHÅLLSFRÖKEN, ej under 24 år, frisk, ordentlig, kunnig i matlagning, bakning och öfriga hushållsgöromål, önskas som hjälp åt husmoder på landet. Platsen tillträdes nästa februari. Svar med fotografi, betygsafskrifter, uppgift om ålder och löneanspråk till Nils Anderson, Kinna.

FÖR anspråkslös, duglig flicka eller kokerska, kunnig i matlagning, slakt och bakning m. m. och som på egen hand med ordning och omtanke kan sköta landthushåll, erhåller plats å större egendom. Betyg, foto. och löneanspråk insändes till »W. W.», Iduns exp.

FLICKA som genomgått högre läroverk samt gjort språkstudier i England kan 15 jan. få bra plats. Den, som är skicklig i franska eller tyska har företräde. Svar med betygsafskr., foto. och löneanspråk till »Framtidsplats», Gumælii Annonsbyrå, Malmö.

VÄRDINNA. Bildad dam, kompetent att förestå ett väl ordnadt hem sökes till 1:sta febr. 2 pers. hushåll. Äldre jungfru finnes. Svar med uppgift å ref. insändas inom 10 dagar till »Fabriksidkare», Gumælii Annonsbyrå, Malmö.

Bemärk. Ingen göre sig besvär, som ej med kärlek kan vårda en rar 5-årig gosse.

Husföreståndarinna.

Bildad flicka, barnkär, ägande förmåga att väl ordna och sköta ett bättre hem erhåller plats i 2 pers. hush. medio jan. Hjälp af jungfru kan påräknas. Svar åtföljdt af foto. samt uppgift å ref. insändas under adress »Köpman», Gumælii Annonsbyrå, Malmö.

PLATS finnes ledig för bildad flicka, som vill och kan hjälpa sjuklig husmoder att sköta hushållet och hemmet. Svar jämte betygsafskrifter och uppgift å lönefordringar insändes i bref märkt »8091 Januari», under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

Epidemisjukskötersketjänsten
i Nedre Fryksdals distrikt, Värmland, är ledig att genast tillträdas. Årlig lön 500 kr. jämte fri bostad å sjukhuset och ersättning under tjänstgöring. Kompetensvillkor: sex månaders tjänstgöring å större sjukhus och en månad å epidemisjukhus. Ansökningar med betyg insändas till doktor A. Lindstein, Sunne.

GOD plats! På en gästgifvaregård på landet utan utskänkning är föreståndarinneplatsen ledig att genast tillträda för en bättre, pålitlig äldre dam eller änka som vill sköta hushållet. Affären kan också få öfvertagas om så önskas. Svar till »Nyår», Wessigebro p. r.

LÄRARINNEPLATS för undervisningsvan och med goda rek. försedd lärarinna finnes plats under instundande vårtermin vid Mjölby Privatskola. Fullgoda kunskaper för undervisning i bl. a. tyska och franska i skolans 3 första klasser fordras. Lön 100 kr. pr läsmånad. Ansökan ställes till undertecknad före d. 8 nästa jan. Mjölby 21.12.1907, E. Borgenstam, apotekare, Skolstyrelsens ordf.

PLATSSÖKANDE

Plats att förestå ett hem

sökes af bildad, huslig, ordentlig, sparsam flicka, kunnig i matlagning och alla sysslor. Barnkär. Svar till »Husmor», Iduns exp.

22-ÅRIG landsflicka önskar plats (hälst i Sthlm) som husmoders hjälp, där jungfru finnes. Kunnig i sömnad och handarbeten. Svar till »E. G.», Gullvalla, Sala.

SOM värdinna eller vårdarinna önskar språkkunnig, resvan, musikalisk, i ett hems skötande erfaren och äfven i sjukvård skolad och van gymnast, plats på nyåret. Svar till »Hemlös», under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm.

UNG musik. flicka, som genomgått hushållsskola, önskar plats på nyåret hos äldre dam som sällskap och biträde i hemmet. På lön fästes mindre afseende än på vänligt bemötande. Svar till »Olga», Elgå p. r.

UNG, musikalisk flicka önskar plats i god familj som hjälp och sällskap. Något kunnig i enklare matlagning samt handarbeten. Goda rek. Svar till »1:sta febr. 1908», Hvetlanda p. r.

STADGAD ex. sjuksköterska önskar arbete i privatvård eller att vikariera, omkr. 15 jan. Svar tacksamt till »Sofiero», Autsarfve p. r.

SJUKSKÖTERSKA, som genomgått Sabbatsberg, och vikarierat på lasarett som afdelningssköterska önskar plats hälst på lasarett. Svar emotses tacksamt till »B. S.», Klintehamn, Gotland p. r.

BILDAD flicka önskar plats som hjälp i sällskap i familj. Kunnig i matlagning, klädsömnad, handarbeten, gobelin- och andra konstväfnader. Är musikalisk samt van vid att öfvervaka tjänare. Svar till »Konstintresserad», Iduns exp. f. v. b.

Lindrigt bröstsjuka

mottagas vid Pensionat Solstrand, Alingsås, vackert beläget 1/2 timmes väg från nämnda stad. Vidare genom prospekt. Läkare: spec. i lungsjukdomar.

INACKORDERING i Stockholm, med tillfälle till öfning i franska och engelska. Fru M. Hüttling, Storgatan 7. Allm. Tel. 234 43.

TYSKLAND. Unga damer, som för språkstudier önska vistas i Tyskland finna ang. inack. i godt bildadt hem med lifligt umgänge. Bästa ref. Svar till »Posen», Iduns exp.

Matlagning utan kött.
I godt hem på landet 1 tim. järnv. från Stockholm mottagas några hushållselever och några pensionärer. Vidare efter svar till »God näring», under adress S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

MEDELÅLDERS språkkunnig dam önskar inack. att emot fritt vivre undervisa i engelska och franska, deltaga i husliga göromål eller vara såsom sällskap. Svar till »Linguist», Iduns exp.

Hvilohemmet Lisakulla,

Sättra, Vestergötland, för klena personer (manliga och kvinnliga) erbjudes ett lugnt och stilla hem i naturskön trakt vid sjön Lygnern. Månadspris 60 kr. för 1/2 och helt år 50 kr. Vidare meddelar fröken Elisabeth Ericson.

Normandie—Fécamp.

Mr et Mme Waroquet, professeurs reçoivent 'etrangers désirant apprendre le français. Très grand jardin en vue de la mer. Vie de famille. Facilités pour suivre les cours du lycée. Prix modérés. Ref. en Suède.

Deutsche Sprache
praktische u. wissenschaftliche Ausbildung, billige Pension, Referenzen schwed. Lehrerinnen. Privatlehrerinnen-Seminar, gegr. 1878. Pastor R. Mayer.
Halle a S. Harz 13

HOTELL WINDSOR

f. d. Primavera
1:sta klass hotell VIA VENETO, ROM
Centralvärme. Nyrestaureradt.
Castelli & Lantenay.

Prenumerera på Idun

NITTIOSEX (96) % af befolkningen såväl barn som vuxna lida af tandröta. Orsaken till detta sorgliga förhållande är i de flesta fall: FÖRSUMMAD skötsel af tänderna från tidigaste barndomen!

Använd därför redan från barndomen

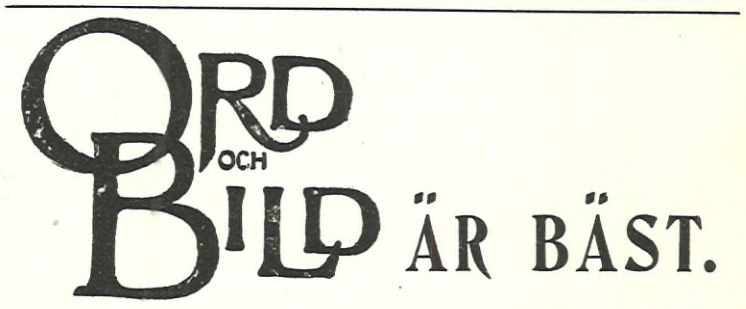

Första häftet för 1908 har utkommit och innehåller bl. a.:
Karl Warburg: **»Det går an». Dess litteraturhistoriska förutsättningar. Striden om dess tendens. Med 8 bilder.**
Verner von Heidenstam: **Tio dikter. Med 6 ramteckningar af Eva Jancke-Björk.**
Carl Larsson: **Ett svenskt Pantheon. Med 2 teckningar af författaren.**
Gustaf Ullman: **Två dikter.**
Carl G. Laurin: **Honoré Daumier. Med 14 bilder.**
Gustaf Janson: **Hemma.**
Ann-Charlotte Edgren-Leffler: **Ett sommarminne. (Ett hittills otryckt lustspel).**
4 planschbilagor efter Anders Zorn, Oscar Björck och Bruno Liljefors.

Prenumeranter för 1908 kunna för ett pris af 5 kr. erhålla: Konung Oscar II. Etsning af Anders Zorn, illusoriskt återgifven fotogravyr i originalets storlek. Pris i konsthandeln 10 kr. Originaletsningens pris för närvarande 125 kr.

Ord och Bild kostar för helt år (tolf rikt illustrerade häften med planschbilagor) 12 kr.

Garantiskodon med patentsöm (Patent n:o 22,920) äro främst!

GARANTISKODON STOCKHOLM

Säljas öfverallt. Begär dessa!